Vlaams Parlement

1364 (2017-2018) – Nr. 8
ingediend op 22 december 2017 (2017-2018)

Verslag

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Kris Van Dijck, Ann Brusseel en Jos De Meyer

over het voorstel van decreet

houdende wijziging van
het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997
en de Codex Secundair Onderwijs,
wat de onderwijsdoelen betreft

verzendcode: OND

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Kathleen Helsen.

Vaste leden:

Vera Celis, Paul Cordy, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester, Kathleen Krekels, Kris Van Dijck;
Jos De Meyer, Jenne De Potter, Jan Durnez, Kathleen Helsen;
Ann Brusseel, Jo De Ro;
Caroline Gennez, Tine Soens;
Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Peter Persyn, Grete Remen, Willy Segers, Miranda Van Eetvelde, Manuela Van Werde;
Sabine de Bethune, Vera Jans, Katrien Schryvers, Orry Van de Wauwer;
Jean-Jacques De Gucht, Francesco Vanderjeugd;
Katia Segers, Steve Vandenberghe;
Elke Van den Brandt.

Documenten in het dossier:
1364 (2017-2018) – Nr. 1: Voorstel van decreet
– Nr. 2: Advies van de Vlaamse Onderwijsraad
– Nr. 3: Advies van de Raad van State
– Nr. 4 en 5: Amendementen
– Nr. 6: In eerste lezing door de commissie aangenomen artikelen
– Nr. 7: Amendementen

INHOUD

I. Eerste behandeling 4
1. Toelichting door de indieners van het voorstel van decreet 4
1.1. Uiteenzetting door Kathleen Helsen 4
1.2. Uiteenzetting door Koen Daniëls 6
1.3. Uiteenzetting door Jo De Ro 9
2. Toelichting van de amendementen nr. 1 tot en met 24 13
3. Bespreking 18
3.1. Tussenkomst van Elisabeth Meuleman 18
3.2. Tussenkomst van Jos De Meyer 18
3.3. Tussenkomst van Caroline Gennez 19
3.4. Proceduredebat: vraag naar tweede lezing en goedkeuring van het verslag, aankondiging van reflectienota's 22
3.5. Aansluitende discussie 22
3.6. Proceduredebat: stemming 32
4. Artikelsgewijze stemming 33
4.1. Stemming over de amendementen nr. 25 tot en met 52 33
4.2. Stemming over de amendementen nr. 1 tot en met 24 33
4.3. Stemming over het opschrift en de artikelen van het voorstel van decreet 33
II. Tweede lezing 33
1. Toelichting van de amendementen nr. 53 tot en met 57 door Elisabeth Meuleman 33
2. Bespreking 35
2.1. Tussenkomst van Jo De Ro 35
2.2. Tussenkomst van Koen Daniëls 36
2.3. Tussenkomst van Kathleen Helsen 38
3. Stemmingen 39
3.1. Artikelsgewijze stemming 39
3.2. Stemming over het geheel 39
4. Goedkeuring van het verslag 39
Gebruikte afkortingen 40
Tekst aangenomen door de commissie 41

Bijlage: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be

Op donderdag 14 december 2017 besprak de Commissie voor Onderwijs het voorstel van decreet houdende wijziging van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 en de Codex Secundair Onderwijs, wat de onderwijsdoelen betreft (opschrift later gewijzigd bij wege van amendement). Op voornoemde datum werd een tweede lezing gevraagd, werd goedkeuring van het verslag gevraagd en werden twee reflectienota's aangekondigd. Hierdoor kon er vooralsnog geen eindstemming over het geheel van het voorstel van decreet worden gehouden. De tweede lezing van de in eerste lezing door de commissie aangenomen artikelen ging door op dinsdag 19 december 2017. Op deze datum kwam het wel tot een eindstemming. Op deze tweede zitting werden ook afspraken gemaakt over de datum voor goedkeuring van het verslag, die werd bepaald op donderdag 21 december 2017. Op de genoemde datum werd het verslag goedgekeurd met eenparigheid van stemmen. Voor wat de verspreiding van het verslag betreft, werd de afspraak gemaakt dit te doen op donderdag 4 januari 2018, waardoor de reflectienota's dienden te worden ingediend vóór 17.00 uur van dinsdag 9 januari 2018.

Het voorstel van decreet werd voor advies (op dertig dagen) voorgelegd aan de Raad van State (*Parl.St.* Vl.Parl. 2017-18, nr. 1364/3) en de Vlaamse Onderwijsraad (*Parl.St.* Vl.Parl. 2017-18, nr. 1364/2). De SERV bracht op eigen initiatief een advies uit, dat terug te vinden is als bijlage op de dossierpagina van dit verslag op www.vlaamsparlement.be.

I. Eerste behandeling

1. Toelichting door de indieners van het voorstel van decreet

1.1. Uiteenzetting door Kathleen Helsen

Kathleen Helsen situeert dat de herijking van de eindtermen in het regeerakkoord staat, net als een reductie en een duidelijkere formulering ervan. Daarbij wordt de scholen de nodige vrijheid gegeven voor de invulling van het curriculum. Het lid herinnert eraan dat er in het parlement heel wat hoorzittingen zijn geweest ter voorbereiding van dit voorstel van decreet. Er was een studie van de OESO, de professoren Simons en Kelchtermans hebben een onderzoek verricht en er was een heel breed publiek debat waarbij de VSK zich, in overleg met 17.000 leerlingen, heeft gebogen over wat onze kinderen moeten leren op school.

Het gaat over wat leerlingen moeten leren op school, aldus Kathleen Helsen. Voor de manier waarop dat moet gebeuren, wordt het vertrouwen gesteld in de scholen en de leerkrachten. Het parlement laat zich daar niet mee in.

Dit voorstel van decreet bepaalt zowel de inhoud als het format van de toekomstige eindtermen. Er wordt in Vlaanderen sinds 1991 met eindtermen gewerkt. Het is tijd om na te denken wat de noden zijn. Wat moet de leerlingen worden bijgebracht qua kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes om op een kritische en zelfstandige manier te functioneren in deze samenleving? Op basis van de vele gesprekken en boeiende debatten zullen de nieuwe eindtermen competentiegericht worden vastgelegd. Ze zullen niet meer vak- of leergebiedgebonden zijn. Ze zullen worden vastgelegd in functie van zestien sleutelcompetenties die expliciet in het voorstel van decreet werden opgenomen.

De inhoud wordt in het voorstel van decreet niet verder uitgewerkt. Daartoe moeten ontwikkelcommissies worden opgericht. Zowel de Vlaamse Regering als het Vlaams Parlement kan daartoe het initiatief nemen. De indieners hebben van meet af aan gesteld dat het parlement een belangrijke rol wil spelen. Dat kan door het parlement het initiatiefrecht te verlenen. Het voorstel van decreet bepaalt de samenstelling van de ontwikkelcommissies. De vakexperten, de experten die de ontwikkeling van kinderen kennen en de onderwijsexperten moeten daarin verte-

genwoordigd zijn. Zij zullen bepalen hoe de zestien in het voorstel van decreet opgenomen competenties kunnen worden opengeklapt.

Kathleen Helsen vindt dat er in de eindtermen en ontwikkelingsdoelen meer coherentie en continuïteit moet komen. Dat werd expliciet in het voorstel van decreet opgenomen. Ook daar moeten de initiatieven door de ontwikkelcommissies worden genomen. In het kader van de curriculumdossiers waarin de doelstellingen worden opgenomen, moet netoverstijgend worden bekeken hoe die afstemming zo optimaal mogelijk kan gebeuren.

Het voorstel van decreet bepaalt dat de nieuwe eindtermen duidelijk maar ook sober moeten zijn, en dat de omvang van de leerplannen deze soberheid moet respecteren. Het bepaalt ook dat er een periodieke screening van de eindtermen en de ontwikkelingsdoelen moet komen. Er komt ook een vast herzieningsmoment. Eenieder die al een tijd in het parlement functioneert, weet dat in alle commissies van het Vlaams Parlement op regelmatige tijdstippen wordt gesproken over inhouden die in het onderwijs aan bod zouden moeten komen om onze leerlingen goed voor te bereiden op de toekomst, schetst de spreker. Met dit voorstel van decreet wordt daar op een andere manier mee omgegaan: er mogen niet continu nieuwe inhouden op het onderwijs afkomen. De eindtermen en ontwikkelingsdoelen moeten in de toekomst periodiek worden gescreend om te bepalen of er bijsturing nodig is.

Naast de ontwikkelcommissies wordt ook een valideringscommissie betrokken bij de ontwikkeling van de nieuwe eindtermen. Die moeten immers niet alleen inhoudelijk worden uitgeklapt, de evalueerbaarheid ervan moet ook mogelijk zijn op basis van de formulering die in de ontwikkelcommissies tot stand komt. De valideringscommissie moet ervoor zorgen dat de nieuwe eindtermen van een zodanige kwaliteit zijn dat zij als instrument gebruikt kunnen worden door de inspectie. Dit staat ingeschreven in het voorstel van decreet omdat de onderwijsinspectie erop gewezen heeft dat de eindtermen minimumdoelen zijn die door de overheid worden vooropgesteld. De onderwijsinspectie moet dan ook kunnen nagaan of deze minimumdoelen worden gerealiseerd.

Kathleen Helsen herinnert eraan dat in het voorstel van decreet het concept 'basisgeletterdheid' werd opgenomen, om ervoor te zorgen dat de leerlingen op individueel niveau een minimum van de eindtermen zeker halen. Dat is gebaseerd op de vaststelling die kon worden gemaakt op basis van verschillende toetsen, onder meer het rapport met betrekking tot begrijpend lezen. Ook op andere vlakken kan worden vastgesteld dat het niet eenvoudig is om de eindtermen te behalen. Daarom werd het nieuwe concept basisgeletterdheid ingeschreven. Het concept zal in eerste instantie in de eerste graad van het secundair onderwijs worden toegepast. Het zal worden geëvalueerd, om te bekijken of het op eenzelfde of op een aangepaste manier kan worden geïmplementeerd in andere onderwijsniveaus of in andere graden van het secundair onderwijs.

Naast de basisvorming is het uiteraard de bedoeling om in de toekomst ook nog specifieke doelen voorop te stellen die leerlingen goed moeten voorbereiden op een doorstroom naar het hoger onderwijs of naar de arbeidsmarkt. Die elementen worden behouden in het voorstel van decreet.

Verder werd ook de mogelijkheid behouden om andere eindtermen te formuleren dan deze die de overheid vastlegt. Er kan een gelijkwaardigheidsprocedure worden doorlopen, zoals dat ook vandaag van toepassing is. Vandaag heet dat een afwijkingsprocedure. Voor CD&V is het vooral een gelijkwaardigheidsprocedure, waarbij scholen de ruimte hebben om gelijkwaardige doelen dan die welke de overheid vooropstelt in de toekomst te bereiken als een belangrijke vorm van vrijheid van onderwijs die CD&V gegarandeerd wil zien, ook in dit voorstel van decreet.

1.2. Uiteenzetting door Koen Daniëls

Koen Daniëls wijst erop dat het hier gaat over een niet onbelangrijk voorstel van decreet, waaraan gedurende lange tijd met velen werd gewerkt. Daardoor bevat het ook vele elementen en vele overwegingen, van veel mensen. Hij doet de vaststelling dat het uiteindelijk is ingediend met enkel de meerderheidspartijen.

Voor N-VA is dit een belangrijk voorstel van decreet. De partij heeft steeds gesteld dat onderwijs inhoud is. Op bepaalde momenten gingen heel wat discussies in onderwijs over structuren, over allerlei zaken. Maar onderwijs is inhoud.

Hij verwijst eerst naar het artikel dat er niet in is opgenomen, namelijk de inwerkingtreding. De N-VA heeft ervoor gepleit dat de inhoud – dat is het voorstel van decreet – en de structuren samen moeten sporen en dat dit dus pas ingaat vanaf 1 september 2019. Er is geen datum van inwerkingtreding opgenomen in het voorstel van decreet. Dat is logisch, omdat de eindtermen nog moeten worden ontwikkeld. En die ontwikkelcommissies moeten zo snel mogelijk starten. Maar de effectieve invoering is pas vanaf 1 september 2019. Hij roept iedereen dan ook op de juiste volgorde te blijven aanhouden: eerst eindtermen, dan pas leerplannen. Dit kaderdecreet is het kader waarbinnen die eindtermen, de minimumdoelen in het onderwijs, worden ontwikkeld.

Die samenhang is belangrijk, stelt het lid. Maar ook de inhoud zelf is belangrijk.

N-VA heeft steeds gepleit voor minimumdoelen vanuit de overheid. Waarom minimumdoelen? Men moet kunnen garanderen aan de belastingbetaler, die op dit moment 11,6 miljard euro op tafel legt voor onderwijs, dat een minimum is bereikt. Koen Daniëls wil het woord 'minimum' benadrukken. Een minimum is wat echt verwacht wordt. Daarom moet dat concreet, duidelijk en ambitieus worden geformuleerd. Dat is ook opgenomen in de definities die in het voorstel van decreet staan. Het zijn concrete, ambitieuze eindtermen. Maar daarnaast laten ze uiteraard ruimte aan hen die effectief onderwijs maken: de leerkrachten. Want zij doen het in de klas en de school, samen met de leerlingen.

De spreker overloopt het voorstel van decreet om een aantal zaken te beklemtonen. De kwaliteitscontrole zal gebeuren door de onderwijsinspectie op het bereiken van de eindtermen. Het is belangrijk om mee te geven aan de leerkrachten en de scholen dat dát de toetssteen is waarnaar er zal worden gekeken. In heel wat rapporten, zoals de PISA-rapporten, werd vastgesteld dat de sterkste leerlingen, de top, het sterkst daalt. Daarom wordt er ook ingeschreven dat de school steeds uitbreidingsdoelen kan nastreven bij de leerlingen, zodat die leerlingen niet ter plaatse moeten blijven trappelen. Maar ook is er verderop in het voorstel van decreet specifiek voor Nederlands sprake van uitbreidingsdoelen.

In artikel 2 staan er verschillende ordeningen waarin de verschillende competenties en een aantal sleutelcompetenties worden geformuleerd. Dat zijn grote kapstokken, waarbinnen de eindtermen zullen worden geformuleerd, aldus de spreker. Het is dus niet geworden wat sommigen dachten dat het zou zijn: één grote ongedifferentieerde brij. Zo zijn er competenties met betrekking tot historisch bewustzijn en competenties met betrekking tot ruimtelijk bewustzijn. Hij wijst erop dat deze competenties aparte sleutelcompetenties zijn. Het is dus niet zo dat alles op één hoop zal worden gegooid. Voor N-VA zijn alle competenties belangrijk: Nederlands, mediawijsheid, burgerschapscompetenties, onderzoekscompetenties, culturele expressie en cultureel bewustzijn – want een regio als Vlaanderen kan daaraan niet voorbijgaan.

De N-VA is heel blij dat de mensen die voor de ontwikkeling moeten zorgen, de leerkrachten, in die ontwikkelcommissies zullen zetelen. Het zullen dus niet langer mensen zijn die niet met leerlingen werken, maar leerkrachten zelf.

Ook belangrijk is dat vakexperten uit het hoger onderwijs worden betrokken. Het hoger onderwijs – toch een niet onbelangrijk afnemend veld – dat zijn de mensen die werkelijk de inhoudelijke zaken kennen. Zij kunnen meegeven wat daarbij noodzakelijk is. Zo kan men komen tot duidelijke, competentiegerichte en evalueerbare eindtermen. In het verleden is er regelmatig op gewezen dat kennis daarbij steeds expliciet aan bod zal komen. Zonder parate kennis wordt het echt niet evident om mee te draaien in de maatschappij.

De spreker geeft het voorbeeld van Google. Het is waar dat men op Google alles kan opzoeken. Maar om iets te kunnen opzoeken, is er parate kennis nodig. Want als men niet de juiste termen in een zoekmachine steekt, komen er ook niet de juiste zaken uit. Het is dan niet zo dat die machine niet juist zoekt. Het probleem ligt dan in wat in IT een PEBCAK wordt genoemd: 'Problem Exists Between Chair And Keyboard'. Het is diegene die het heeft ingevoerd, die een aantal dingen niet goed heeft ingebracht. En om dan te beoordelen wat er staat, is opnieuw kennis nodig. Die kennis is de basis van waaruit men vertrekt, moet expliciet worden meegenomen, naast vaardigheden, attitudes en inzicht, die al even belangrijk en cruciaal zijn.

De N-VA had een aantal vragen bij de kwestie rond afwijkende eindtermen. Als de overheid zegt dat er een minimum wordt verwacht, kan ze dan zeggen dat er daarvan moet kunnen worden afgeweken? De N-VA vindt dat een legitieme vraag, die moet worden gesteld bij het maken van een kaderdecreet Eindtermen. Volgens de adviezen en vroegere arresten van het Grondwettelijk Hof kan daarvan, binnen de grondwettelijke vrijheid die er in België en Vlaanderen is, eigenlijk niet worden afgeweken. Er moet met andere woorden in een afwijking worden voorzien. In artikel 3 staat iets belangrijks merkt de spreker op, namelijk dat een aanvraag slechts ontvankelijk is indien "precies wordt aangegeven waarom de eindtermen of ontwikkelingsdoelen onvoldoende ruimte laten voor pedagogische of onderwijskundige opvattingen.". Men zal dus precies moeten aangeven wat het probleem is en waarom dat een probleem is.

Een leerkracht is in een klas niet zozeer bezig met eindtermen, maar werkt op basis van zijn leerplan. Binnenkort is het Nieuwjaar. Dan maken de leerkrachten de balans op van hun leerplan. Ze krijgen dan wat stress of ze dat leerplan wel zullen halen.

Maar omgekeerd wordt er, als er iets niet goed gaat altijd gekeken naar de overheid. Dan moet de overheid het oplossen. In dit voorstel van decreet wordt er iets belangrijks gedaan: in de leerplannen wordt transparant en letterlijk opgenomen wat een eindterm is – die komt van de overheid – en wat doelen zijn – die komen van het eigen schoolbestuur, dat dat al of niet heeft gedelegeerd aan een koepel of netwerkorganisatie. Koen Daniëls leest voor: "De goedgekeurde ontwikkelingsdoelen voor het kleuteronderwijs en de eindtermen voor het lager onderwijs worden letterlijk opgenomen" – het woord 'letterlijk' laat in Van Dale weinig interpretatie over – "waarbij transparant het onderscheid gemaakt wordt welke doelen de eindtermen realiseren en met welke doelen de ontwikkelingsdoelen worden nagestreefd.". Dit is voor iedereen, zowel inspectie, pedagogische begeleiding, leerkrachten, ouders, overheid, peilingsinstrumenten als onderzoekers een welgekomen duidelijkheid en transparantie, zodat men zich ook niet moet wegsteken achter van wie welk doel komt. Het parlement moet die verantwoordelijkheid durven nemen en dat ook duidelijk zeggen, aldus Koen Daniëls.

Er werden af en toe vragen gesteld over wat er gebeurt in de levensbeschouwelijke lessen. Directeurs gaven zelfs aan dat ze daar niet binnen mogen. In dit voorstel van decreet wordt letterlijk gezegd dat de directeur of iemand die hij heeft aangesteld als evaluator de les kan bijwonen om na te gaan of internationaalrechtelijke verdragen, maar ook eindtermen van andere vakken, worden gerespecteerd in die levensbeschouwelijke vakken.

Er waren actuele vragen aan de minister over de evolutieleer, de evolutietheorie, de wetenschap daarover. Men kan niet zeggen dat die niet bestaat of strijdig is met bepaalde overtuigingen of dat leerlingen zeggen dat ze er niet aan willen deelnemen. In deze tijden kan dat niet meer, merkt het lid op.

Koen Daniëls komt tot het punt van de specifieke eindtermen in het secundair onderwijs. In het kader van de modernisering van het secundair onderwijs werd betracht dat het eenduidig wordt voor ouders, leerlingen en leerkrachten waartoe welke studierichting leidt, en wat het verschil is tussen de ene en de andere studierichting. Dat is een belangrijke vraag. Met specifieke eindtermen en het specifieke gedeelte van een opleiding kan dat worden waargemaakt. Wat is het wezenlijke onderscheid tussen de ene en de andere studierichting? Voor de N-VA is dat belangrijk omdat dit maakt dat kinderen juist kunnen kiezen, dat er goede adviezen kunnen worden gegeven als minimaal het onderscheid wordt gemaakt tussen die verschillende studierichtingen.

Om die reden worden in het eerste en tweede leerjaar van de tweede en de derde graad eindtermen gemaakt per finaliteit. Dat is ook logisch. Als je wilt dat jongeren van een bepaalde finaliteit voortstuderen, doorstromen, dan moet je die finaliteiten ook meenemen, vindt de spreker. Die finaliteiten zijn er zowel in de doorstroom aso, wat domeinoverschrijdend is, als in tso, wat domeingebonden is.

Daarnaast – en gelukkig maar, aldus Koen Daniëls – zijn er ook nog andere doelen, zoals de beroepskwalificaties. Die worden opgesteld door sectoren, ingeschaald door het Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming, en goedgekeurd door de regering, zodat beroepsopleidingen aansluiten op de arbeidsmarkt. Dat pluspunt moet worden uitgespeeld. Wie een beroepsopleiding doet of een arbeidsmarktgerichte opleiding van tso of bso volgt, is voorbereid op de arbeidsmarkt. Omgekeerd moet men ervan afgeraken dat de arbeidsmarkt zegt dat de leerlingen die uit die opleidingen komen, niet goed voorbereid zijn. Dat er onderwijskundig nog een toets op gebeurt door scholen, is logisch. Als men daarvan wil afwijken, moet men dat doen met de betrokken sector. Het zou al te vreemd zijn als Onderwijs zou zeggen dat men dat niet nodig heeft voor een bepaald beroep.

Daarnaast zijn er andere doelen die leerplanmakers – schoolbesturen die dit desgevallend kunnen uitbesteden aan leerplanmakers – maar ook scholen en leerkrachten zelf kunnen opnemen. Het is belangrijk dat leerkrachten weten wat het minimum is dat de overheid vraagt en dat de inspectie zal nagaan, en dat er daarnaast ruimte en vrijheid is. Dat is het wat veel leerkrachten vragen.

De kwestie van de curriculumdossiers is nieuw. Voor studierichtingen worden de verschillende onderwijsverstrekkers gevraagd om samen te zorgen dat er een vorm van gelijkgerichtheid is van een studierichting. Zo verschilt de minimale inhoud die in een studierichting zit, niet tussen het ene en het andere net. Het zijn per slot van rekening allemaal jongeren uit Vlaanderen die men probeert een toekomst te geven in Vlaanderen.

Over de interlevensbeschouwelijke competenties is al veel gezegd en geschreven, ook over wat daarin wel en niet aan bod moet komen. De Raad van State is in zijn duidelijk advies ook heel sibillijns. Aan de ene kant zegt de Raad van State dat het onduidelijk is wat men doet, dat de interlevensbeschouwelijke competenties niet

worden vastgelegd door de decreetgever, en daar heeft de Raad van State vragen bij. Aan de andere kant zegt de Raad van State dat, als men het zou vastleggen als decreetgever, dit op gespannen voet zou staan met de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van meningsuiting. De meerderheid geeft hier volgens het lid een goed signaal, meer bepaald dat de interlevensbeschouwelijke competenties die de erkende godsdiensten en zedenleer samen hebben ondertekend, in de leerplannen levensbeschouwing zitten.

Sommige collega's stonden in het verleden wat weigerachtig tegenover het concept van basisgeletterdheid, stelt de spreker, maar vervolgens hebben ze dit omarmd, gaan ze er vol voor en willen ze zelfs overal basisgeletterdheid. Wat is basisgeletterdheid in het voorstel van decreet? Basisgeletterdheid zijn die eindtermen die worden aangeduid als zijnde cruciaal om in de maatschappij mee te kunnen draaien. Dat maakt dat men die basisgeletterdheid nu in de eerste graad van het secundair onderwijs inschrijft met een duidelijke evaluatie om verder uit te rollen in andere graden en onderwijsvormen. Basisgeletterdheid zijn de eindtermen waar men echt moet voor gaan om ze bij alle leerlingen te ontwikkelen en te bereiken.

Als klassenraden gemotiveerd oordelen dat het voor bepaalde leerlingen niet mogelijk is een bepaalde eindterm uit de basisgeletterdheid te bereiken, kunnen ze daar uiteraard van afwijken. Het zou al te gek zijn om kinderen te verplichten dingen te doen die niet haalbaar zijn. Naast de basisgeletterdheid zijn er uitbreidingsdoelen om jongeren die meer aankunnen, voldoende te triggeren.

Koen Daniëls vat samen: voor de N-VA-fractie is het duidelijk dat inhoud cruciaal is, dat kennis terug wordt meegenomen, dat basisgeletterdheid ambitieus is. De fractie kijkt met groot enthousiasme uit naar de eindtermen die zullen worden ontwikkeld. Ze zullen een tweede toets ondergaan in het parlement en voor N-VA zullen ze ambitieus moeten zijn.

De spreker wil iedereen bedanken, alle collega's, ook die van de oppositie die in de kerngroep naarstig hebben meegewerkt aan dit voorstel van decreet – ook al was het niet tot op het einde – de mensen van de administratie, de mensen van de peilingsproeven, de mensen van de koepels, de Vlor en de SERV die nog advies hebben gegeven, omdat ze aan dit voorstel van decreet hebben meegewerkt.

1.3. Uiteenzetting door Jo De Ro

Volgens *Jo De Ro* gaat voorliggend voorstel van decreet niet over punten en komma's, het is baanbrekend. In het onderdeel 'strekking van het voorstel' in het advies van de Raad van State wordt het goed samengevat: "Het voorstel bouwt voort op het bestaand systeem, maar er zijn belangrijke wijzigingen": "er worden (…) zestien sleutelcompetenties vastgelegd in functie waarvan de eindtermen worden geformuleerd; het onderscheid tussen vakgebonden en vakoverschrijdende eindtermen verdwijnt; de totstandkoming van de eindtermen wordt gecoördineerd door de Regering en de eindtermen worden geformuleerd door ontwikkelcommissies en voorgelegd aan een valideringscommissie, die beide worden samengesteld door de Regering. De eindtermen worden ter goedkeuring ingediend in het Vlaams Parlement; het Vlaams Parlement heeft een initiatiefrecht om ontwikkelingsdoelen en eindtermen te herzien of te laten ontwikkelen; de Regering dient te voorzien in een periodieke screening; de eindtermen met betrekking tot bepaalde attitudes moeten niet enkel meer worden nagestreefd, maar worden bereikt; de leerplannen van de levensbeschouwelijke vakken dienen in overeenstemming te zijn met 'interlevensbeschouwelijke competenties'; in het gewoon secundair onderwijs dienen bepaalde eindtermen, namelijk de eindtermen basisgeletterdheid, niet op populatieniveau maar door elke individuele leerling bereikt te worden; in het secundair onderwijs worden uitbreidingsdoelen Nederlands ingevoerd; in het gewoon secundair onderwijs worden nog 'andere doelen' ontwikkeld door de 'onderwijskoepels'

gezamenlijk; in het gewoon secundair onderwijs moeten voor bepaalde leerjaren curriculumdossiers worden opgemaakt door de 'onderwijskoepels', die op samenhangende wijze en vanuit onderwijskundig perspectief het geheel van de vorming van een structuuronderdeel beschrijven.".

Als er lang aan een tekst gewerkt wordt door verschillende partners uit meerderheid en oppositie, komen er grondige wijzigingen tot stand waar de ene af de andere fractie iets meer aan gewerkt heeft. Jo De Ro onderstreept een aantal van die wijzigingen vanuit het oogpunt van zijn fractie.

Het allerbelangrijkste eerste punt is de inbreng van heel wat jonge en minder jonge mensen in Vlaanderen, die in hun pen gekropen zijn, die naar het parlement gekomen zijn of naar een van de vijf provinciale avonden om aan te geven wat ze wilden toevoegen aan het voorstel van decreet. Er was veel enthousiasme om duidelijk te maken wat leerlingen, ouders en leerkrachten misten in de eindtermen zoals ze nu bestaan. Die impact is niet alleen vertaald in de zestien sleutelcompetenties, die nadien door de ontwikkelcommissies moeten worden uitgerold, maar de nieuwe procedure bepaalt ook dat het parlement het initiatiefrecht krijgt. Voor burgers die nu deelgenomen hebben, is dat een garantie dat dit geen eenmalige oefening geweest zal zijn en dat zo'n inbreng van burgers nog kan gebeuren, zelfs op het moment dat een regering bijvoorbeeld niet zou overgaan tot actie na die periodieke screening. Dan kan het parlement dat wel doen en daarover is nu minder schroom dan bijna drie decennia geleden. Tijden veranderen en nu wordt voortgebouwd op stappen die eerder zijn gezet.

Nog een belangrijk punt is de basisgeletterdheid. Deze discussie was al eerder binnen de meerderheid gevoerd, maar het was goed om ze nog eens te voeren met de twee partijen uit de oppositie erbij, om te komen tot de essentie van wat eindtermen zijn en om elkaar te overtuigen wat het wel en wat het niet is. Door te stellen dat bepaalde eindtermen op het einde van de eerste graad door alle leerlingen behaald moeten worden, in plaats van op populatieniveau, vermindert de kans dat leerlingen door de mazen van het net glippen. Er wordt hard ingezet op zelfredzaamheid in de maatschappij voor alle leerlingen. De Open Vld-fractie heeft ervoor gepleit dat de impact hiervan wordt opgevolgd en dat na evaluatie kan worden gekeken of die basisgeletterdheid naar hogere graden en/of het lager onderwijs uitgebreid kan worden.

Voor Jo De Ro is het evident dat het verlaten van het denkspoor dat de eindtermen behalen op populatieniveau voldoende is, een gamechanger kan zijn. Zowel in het parlement als in de onderwijswereld zijn er mensen die al een idee hebben over welke eindtermen moeten worden aangeduid met basisgeletterdheid. In het buitengewoon onderwijs bestaat al veel langer de traditie om te kijken naar wat aan jongens en meisjes moet worden bijgebracht om in de maatschappij te kunnen meedraaien. Jo De Ro is ervan overtuigd dat zelfredzaamheid niet iets is dat enkel in het buitengewoon onderwijs een aandachtspunt moet zijn. Het onderwijs moet voor elke jongere in Vlaanderen, ongeacht of hij doorstroomt naar een arbeidsmarktgerichte richting, naar het buitengewoon of naar het gewoon onderwijs, zijn verantwoordelijkheid opnemen om een aantal zaken op het individueel niveau bij te brengen. De screening werd toegelicht door de administratie, en toen bleek dat sommige eindtermen door minder dan 80, 70, 60 of soms zelfs 50 percent van de leerlingen werden behaald. Die vaststelling moet beleidsmakers sterken in deze optie.

Een aantal opmerkingen in het advies van de Raad van State, van de Vlaamse Onderwijsraad en van de SERV gaat over dit thema en dat wijst erop dat het geen kanttekening is, maar dat het opgemerkt wordt, aldus de spreker. De opmerkingen van de Raad van State zullen nog aan bod komen bij de bespreking van amendementen, maar Jo De Ro is verbaasd over de vraag van de Vlaamse Onderwijsraad

naar een duidelijkere omschrijving van 'basisgeletterdheid'. Als hij dat omschrijft als eindtermen die specifiek worden aangeduid en die door alle leerlingen moeten worden behaald, vraagt niemand wat daar juist mee bedoeld wordt, want dat is een eenvoudige formulering. De realisatie ervan is niet zo eenvoudig, dat zullen de drie indieners niet ontkennen.

Jo De Ro is ontgoocheld over de passage waar de Vlor zegt er principieel tegen gekant te zijn dat er voor de toekomst eindtermen basisgeletterdheid zouden komen voor het basisonderwijs, bijvoorbeeld. Het is volgens Jo De Ro duidelijk dat voor de mensen die in het basisonderwijs staan wel duidelijk is dat bepaalde vaardigheden op 8, 10 of 12 jaar door elk kind moeten worden verworven. Jo De Ro haalt toch één voorbeeld aan: moeten de eindtermen zwemmen, die nu op het einde van het lager onderwijs op populatieniveau staan, niet een eindterm basisgeletterdheid zijn? Wat doen de meeste ouders immers, als ze het zich kunnen permitteren? Ze schrijven hun kinderen heel vroeg in, voor watergewenning op kleuterleeftijd, zodat die kinderen al kunnen zwemmen in het eerste of tweede leerjaar. Als er een ongeluk gebeurt waardoor een kind in het water terechtkomt, dan is de kans dat het zelfredzaam is net iets groter dan als te lang met de zwemles gewacht wordt. Ook rond taal kun je zulke situaties benoemen, die Jo De Ro belangrijk acht. Hij had gehoopt dat in het advies van de Vlor veeleer zou hebben gestaan: waar blijven die eindtermen basisgeletterdheid voor het basisonderwijs? Die discussie moet verder gevoerd worden.

Een volgend belangrijk punt voor de fractie van Jo De Ro is meer controle binnen de levensbeschouwelijke vakken. Niet alleen de collega's die al genoemd werden door Koen Daniëls, maar ook Ann Brusseel, Jean-Jacques De Gucht en Jo De Ro zelf, hebben in het verleden al meerdere keren gewezen op een aantal bezorgdheden. Er is een duidelijke grondwettelijke scheiding van Kerk en Staat, waardoor de overheid niet mag bepalen wat er in de leerplannen van de levensbeschouwelijke vakken komt te staan. Men heeft ervoor gepleit dat er meer transparantie komt over wat er in die levensbeschouwelijke vakken gedaan wordt.

Er zijn drie concrete punten in het voorstel van decreet meegenomen. Ten eerste: de leerplannen van de levensbeschouwelijke vakken moeten vanaf nu publiek bekendgemaakt worden en moeten in overeenstemming zijn met de grondwettelijke en internationale beginselen in verband met de rechten van de mens en het kind en in overeenstemming met de interlevensbeschouwelijke competenties die de geloofsinstellingen samen hebben opgesteld.

Ten tweede: er wordt gevraagd aan de inspectie om jaarlijks te rapporteren in het parlement over deze leerplannen en het uitvoeren ervan.

Ten derde: een directeur kan wel degelijk een les levensbeschouwing bijwonen. Indien de directeur vaststelt dat de lesinhoud niet strookt met het leerplan en/of de hiervoor vermelde beginselen, moet hij of zij de inspectie van levensbeschouwelijke vakken contacteren.

Volgens Jo De Ro zijn hier belangrijke stappen gezet. Er zou nog verder kunnen worden gegaan en er zijn opmerkingen, ook van de Raad van State, die langs de ene kant zegt dat nog duidelijker moet omschreven worden wat men wil met die levensbeschouwelijke vakken en de interlevensbeschouwelijke competenties, en langs de andere kant zegt men om toch maar op te passen want er staat in de Grondwet ook nog zoiets als vrijheid van religie. Het zal een moeilijk punt blijven de komende jaren om in het licht van de scheiding van Kerk en Staat nog wat extra duidelijkheid te geven. De ene partij verschilt daar wat van de andere. Het is echter geen kleine stap die is gezet, merkt het lid op.

Het voorlaatste punt is dat de inspectie de eindtermen controleert. Het klinkt evident, want iedereen denkt al jaren dat dit zo is. Het is echter niet zo. Op dit moment controleert de inspectie de scholen op het behalen van leerplandoelen. Maar niet alle leerplannen zijn gebaseerd op de door de overheid opgelegde eindtermen, en dat zorgt vaak voor overvolle leerplannen. Dit voorstel van decreet zorgt ervoor dat de inspectie enkel nog hoeft te controleren op het behalen van de eindtermen. Er wordt duidelijk gesteld dat in een leerplan duidelijk moet worden vermeld welke doelen er gelinkt zijn aan eindtermen en welke doelen er extra aan zijn toegevoegd. Op die manier hoopt Jo De Ro dat men echt ademruimte geeft en de planlast terugdringt.

Binnen de zestien sleutelcompetenties zijn er een aantal waarvan de Open Vld-fractie hoopt dat de ontwikkelcommissies de kans aangrijpen om aan de vraag te beantwoorden die in de Commissie voor Onderwijs al verschillende keren is gesteld om meer aandacht voor burgerschap, ondernemingszin, samenleven, andere talen en de digitale wereld op te nemen. In het eerste stuk van het voorstel van decreet is er nog eens extra de nadruk gelegd op burgerschap. Men heeft expliciet over burgerschapscompetenties gezegd wat het minstens allemaal moet bevatten: kennismaking met en respect voor de verschillende elementen van de Vlaamse, Belgische en Europese identiteit; kennismaking met en respect voor de verworvenheden van de Verlichting, met democratische vrijheden, de rechten van de mens en de rechten van het kind; een verdraagzame houding tegenover alle democratische gezindheden; een open houding ten opzichte van alle vormen van diversiteit in onze samenleving.

Jo De Ro meent dat daarmee door het parlement richting wordt gegeven aan een aantal zaken die uitdrukkelijk gevraagd zijn. Als men weet dat de eerste sleutelcompetentie daar bovenop de competenties op het vlak van lichamelijk, geestelijk en emotioneel bewustzijn en gezondheid zijn, dan zijn dat net de dingen die in de bevraging van de Vlaming naar voren zijn gekomen.

Het document is ingediend op 13 november 2017, 75 jaar en 3 dagen nadat Winston Churchill aankondigde dat de strijd bij El Alamein in de woestijn in Noord-Afrika beslecht was. Op het einde van die strijd, na twee jaar door de woestijn te trekken en Rommel te verslaan, zei Churchill tegen de bevolking: "Now this is not the end. It is not even the beginning of the end. But it is, perhaps, the end of the beginning.". Met andere woorden: er is nu een eerste stap gezet maar er wacht nog veel werk, dat niet in handen van het parlement is maar in handen, gelukkig, van meer mensen dan vroeger, ook van leerkrachten, om die eindtermen open te klappen en verder uit te schrijven. Dan moeten nog leerplancommissies aan de slag gaan en moeten nog educatieve uitgeverijen, hopelijk wat creatiever dan met invulboeken, aan de slag gaan om leerkrachten de tijd te geven om dat om te zetten naar wat ze moeten doen in de klas. Dat is uiteindelijk waar het om draait.

Jo De Ro verwijst naar de bijzonder interessante hoorzitting en de zeer open discussie met professor Bieke De Fraine die eerder vandaag doorging. De spreker was niet alleen zeer kritisch over onderwijs, methoden en eindtermen maar keek ook zeer kritisch naar de eigen opleiding in het hoger onderwijs. Hij verwacht dat de ontwikkelcommissie en de leerplancommissies met dit soort onderzoek rekening gaan houden. Het signaal dat in het onderzoek rond de leesprestaties gegeven werd, is er een dat kan tellen.

De spreker dankt tot slot uitdrukkelijk de collega's van Groen en sp.a voor de open discussie over het voorstel van decreet. Zij hebben de meerderheid soms overtuigd van hun gelijk maar stonden ook open voor de argumenten van de meerderheid en zijn die in een aantal zaken gevolgd. Hij hoopt dat daarmee niet alles van het gemeenschappelijke werk is weggegooid. Hij betreurt wel dat dit voorstel door

slechts drie mensen van de meerderheid werd ingediend en niet door vijf. De eindtermen verdienen een decreet dat langer dan een legislatuur meegaat.

2. Toelichting van de amendementen nr. 1 tot en met 24

De indieners starten daarna met het toelichten van de amendementen (*Parl.St.* Vl.Parl. 2017-18, nr. 1364/4) die vanuit de meerderheid werden opgesteld op basis van de verschillende adviezen die zijn binnengekomen.

Amendement nr. 1

Dit amendement is zeer belangrijk, aldus *Koen Daniëls*, want het wijzigt het opschrift van het voorstel van decreet. De indieners voegen namelijk toe dat er ook een wijziging is aan de decreten betreffende de rechtspositie. De directeur kan alle lessen bijwonen. Daaraan wordt toegevoegd dat ook de eerste evaluator in het licht van de evaluatieprocedure van leerkrachten, ook in het licht van de evaluatie van leerkrachten levensbeschouwing wat hun algemeen pedagogisch handelen betreft, de les kan bijwonen. Dat is echter een wijziging in het decreet betreffende de rechtspositie, en daarom moet ook de titel van het voorstel van decreet worden gewijzigd.

Amendement nr. 2

In artikel 2, dat artikel 44 van het decreet basisonderwijs vervangt, wordt in paragraaf 1, punt 4° de zinssnede "godsdienst, niet-confessionele zedenleer, cultuurbeschouwing en eigen cultuur en religie" vervangen door de zinssnede "godsdienst, niet-confessionele zedenleer en cultuurbeschouwing" omdat in tegenstelling tot het secundair onderwijs het decreet basisonderwijs niet voorziet in een aanbod in eigen cultuur en religie, wat een correctie vraagt.

Amendement nr. 3

In paragraaf 2 van artikel 44 wordt de laatste zin van het tweede lid vervangen door wat volgt: "Het zijn de schoolbesturen die de verbinding maken tussen de ontwikkelingsdoelen en eindtermen en de in dit decreet opgenomen leergebieden.". Dat gaat in op wat de Raad van State adviseert, namelijk dat het niet de leerplanmakers zijn maar de schoolbesturen die hier moeten worden vermeld.

Amendement nr. 4

In paragraaf 3 van artikel 44 wordt het tweede lid vervangen door wat volgt, en dat in antwoord op het advies van de Raad van State, die stelt dat het belangrijk is om de procedure duidelijker te verwoorden. Paragraaf 3 wordt vervangen door: "De ontwikkelde eindtermen en ontwikkelingsdoelen worden vervolgens door de ontwikkelcommissie voorgelegd aan een valideringscommissie. De valideringscommissie bestaat uit leden van de onderwijsinspectie en andere experten. De valideringscommissie valideert of stuurt de ontwikkelde eindtermen of ontwikkelingsdoelen terug naar de ontwikkelcommissie met het oog op bijsturing, waarna ze finaal ter validering aan de valideringscommissie worden voorgelegd. De valideringscommissie bewaakt de coherentie, consistentie en evalueerbaarheid van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen.". Met deze nieuwe formulering wordt duidelijker in de tekst naar voren gebracht hoe de ontwikkelcommissie en de valideringscommissie zich tot elkaar verhouden en wie welk werk doet met welke procedure.

Amendement nr. 5

In paragraaf 3 van artikel 44 wordt het derde lid vervangen door wat volgt: "De ontwikkelingsdoelen en eindtermen worden door de regering als een ontwerp van

decreet ingediend bij het Vlaams Parlement. Het Vlaams Parlement kan het initiatief nemen de in het eerste lid voorziene procedure op te starten.". Dit wordt aangepast naar aanleiding van het advies van de Raad van State, die voorstelde om de rol van het Vlaams Parlement als initiatiefnemer te verduidelijken.

Amendement nr. 6

Jo De Ro licht het amendement toe dat slaat op artikel 4. In artikel 45, paragraaf 2, van het decreet basisonderwijs wordt het eerste lid vervangen door wat volgt: "Alle leerplannen, met inbegrip van de leerplannen godsdienst, niet-confessionele zedenleer en cultuurbeschouwing, zijn in overeenstemming met de internationale en grondwettelijke beginselen inzake de rechten van de mens en van het kind in het bijzonder en respecteren de goedgekeurde eindtermen en ontwikkelingsdoelen. De leerplannen godsdienst, niet-confessionele zedenleer en cultuurbeschouwing respecteren tevens de interlevensbeschouwelijke competenties.".

De verantwoording is dat, in tegenstelling tot het secundair onderwijs, het decreet basisonderwijs niet in een aanbod in eigen cultuur en religie voorziet. In aansluiting op het advies van de Raad van State wordt bepaald dat het de leerplannen godsdienst, niet-confessionele zedenleer en cultuurbeschouwing zijn die de interlevensbeschouwelijke competenties respecteren.

Amendement nr. 7

In paragraaf 3 van artikel 45 wordt de zinsnede "godsdienst, niet-confessionele zedenleer, cultuurbeschouwing en eigen cultuur en religie" vervangen door de zinsnede "godsdienst, niet-confessionele zedenleer en cultuurbeschouwing".

De verantwoording daarvoor is dat, in tegenstelling tot het secundair onderwijs, het decreet basisonderwijs niet voorziet in een aanbod in eigen cultuur en religie.

Amendement nr. 8

In paragraaf 4 van artikel 45 worden in het tweede punt de woorden "en eigen cultuur en religie" geschrapt.

De verantwoording is dat het decreet basisonderwijs niet voorziet in een aanbod in eigen cultuur en religie.

Amendement nr. 9

Koen Daniëls licht het amendement toe bij artikel 6, naar aanleiding van een opmerking van de Raad van State inzake basisgeletterdheid. Het voorstel van decreet wil niet enkel basisgeletterdheid invoeren in de eerste graad, maar ook de effectiviteit wordt gemonitord en geëvalueerd door het Vlaams Parlement. Drie schooljaren na de invoering ervan wordt nagegaan of de invoering in andere graden of onderwijsniveaus kan worden beslist. De Raad van State gaf aan dat de toekomstige parlementen niet kunnen worden gebonden door een beslissing in de ene of de andere richting. Vandaar dat er staat "kan beslist worden".

Amendement nr. 10

De Raad van State maakte ook een opmerking over 'leerplanmakers' die leerplannen zouden maken, aldus Koen Daniëls. Een leerplanmaker is een begrip dat in de onderwijsterminologie eigenlijk niet bestaat. Het zijn schoolbesturen die in rechte de leerplannen maken. Vandaar dat het woord "leerplanmakers" vervangen wordt door het woord "schoolbesturen".

Amendement nr. 11

Kathleen Helsen licht amendement nr. 11 toe. Dat voegt een paragraaf 4 toe aan artikel 139 van het decreet basisonderwijs, omdat het belangrijk is om duidelijkheid te creëren, als het decreet van kracht is, over wat er dan precies van kracht is. De ontwikkeling moet dan immers eerst nog van start gaan. De nieuwe eindtermen zijn er nog niet meteen. Daarom stellen de indieners in die paragraaf 4 dat, in afwachting van die nieuwe ontwikkelingsdoelen, eindtermen en specifieke eindtermen, de bestaande ontwikkelingsdoelen, eindtermen en specifieke eindtermen van toepassing blijven.

Amendement nr. 12

Kathleen Helsen licht het amendement toe op artikel 6, dat handelt over artikel 143, paragraaf 1, van de codex, zoals die wordt vervangen. In het eerste lid wordt de zinsnede "sober geformuleerde, competentiegerichte eindtermen" vervangen door de zinsnede "sober geformuleerde, duidelijke, competentiegerichte en evalueerbare eindtermen".

De Raad van State heeft erop gewezen dat niet overal in het voorstel van decreet dezelfde zinsnede wordt gebruikt.

Amendement nr. 13

Aan het tweede lid van artikel 143, paragraaf 1, wordt een zin toegevoegd, die luidt als volgt: "De valideringscommissie valideert of stuurt de ontwikkelde eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen of specifieke eindtermen terug naar de ontwikkelcommissie met het oog op bijsturing, waarna ze finaal ter validering aan de valideringscommissie worden voorgelegd.".

De Raad van State heeft gevraagd om de formulering bij te sturen zodat de procedure voor de totstandkoming van de eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen en specifieke eindtermen wordt verduidelijkt.

Amendement nr. 14

Het vierde lid van artikel 143, paragraaf 1, wordt vervangen als volgt: "De eindtermen, uitbreidingdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen en specifieke eindtermen worden door de Vlaamse Regering als een ontwerp van decreet ingediend bij het Vlaams Parlement. Het Vlaams Parlement kan het initiatief nemen de in het eerste lid voorziene procedure op te starten.".

De Raad van State heeft gevraagd om de rol van het Vlaams Parlement duidelijker te formuleren.

Amendement nr. 15

Jo De Ro licht het amendement op artikel 6 toe dat handelt over artikel 144 van de Codex Secundair Onderwijs, zoals het wordt vervangen, en waarin de woorden "of studierichting" telkens worden toegevoegd na het woord "opleiding".

Deze wijziging wordt doorgevoerd om compatibel te zijn met het begrippenkader en de definities van het toekomstige ontwerp van decreet Modernisering Secundair Onderwijs.

Amendement nr. 16

Koen Daniëls licht het amendement op artikel 6 toe, dat handelt over gelijkwaardigheid. De specifieke eindtermen waren daarin niet opgenomen. In dit amendement zijn telkens de specifieke eindtermen opgenomen waar men ook een afwijking voor kan aanvragen.

Amendement nr. 17

Kathleen Helsen licht toe dat dit amendement gaat over artikel 6, dat de voorgestelde paragraaf 3 van artikel 147/3 van de codex vervangt door de volgende tekst: "Alle leerplannen, met inbegrip van de leerplannen godsdienst, niet-confessionele zedenleer, cultuurbeschouwing of eigen cultuur en religie zijn in overeenstemming met de internationale en grondwettelijke beginselen inzake de rechten van de mens en van het kind in het bijzonder en respecteren de goedgekeurde eindtermen en ontwikkelingsdoelen. De leerplannen godsdienst, niet-confessionele zedenleer, cultuurbeschouwing en eigen cultuur en religie respecteren tevens de interlevensbeschouwelijke competenties.

De directeur kan de levensbeschouwelijke leerlingengroepen tijdens de levensbeschouwelijke les bezoeken om administratieve redenen, om algemeen pedagogische redenen, om na te gaan of de grondwettelijke rechten en vrijheden gevrijwaard worden of voor een bespreking met de leerlingen. De directeur – of een ander personeelslid dat aangesteld is als evaluator – kan de les ook bijwonen, gelet op zijn bevoegdheid als evaluator voor niet-vakinhoudelijke en niet-vaktechnische aspecten.".

Deze paragraaf wordt vervangen om de regeling identiek te maken aan die zoals die is geformuleerd in het basisonderwijs. De indieners vonden die formulering een betere formulering. Daarom passen ze dat ook aan wat het secundair onderwijs betreft.

Amendement nr. 18

Dit amendement wordt toegelicht door *Jo De Ro*. In het ingediende voorstel van decreet hebben de indieners bij het secundair onderwijs een verwijzing ingeschreven naar een artikel dat alleen maar bij het basisonderwijs bestaat. Dat vervangen ze door het juiste artikel inzake het secundair onderwijs. In artikel 7 staat dan het volgende: "In artikel 262, §1, van de codex, zoals het wordt vervangen, worden in het eerste lid de woorden 'artikel 46' vervangen door de woorden 'artikel 267'."

Amendement nr. 19

Voor het secundair onderwijs, aldus *Jo De Ro*, is er amendement nr. 19, dat betrekking heeft op artikel 7: "In artikel 262 van het decreet, zoals het wordt vervangen, wordt een paragraaf 6 toegevoegd die luidt als volgt: "§6. In afwachting van ontwikkelingsdoelen tot stand gekomen in uitvoering van de bepalingen van dit artikel blijven de bestaande ontwikkelingsdoelen van toepassing.".

Amendement nr. 20

In artikel 264 van de codex, aldus *Koen Daniëls*, wordt het tweede lid geschrapt. Dat is puur technisch, want dat was een herhaling van het derde lid.

Amendement nr. 21

Koen Daniëls licht toe dat na lezing van wat de Raad van State stelde inzake de procedure van totstandkoming van ontwikkelingsdoelen wordt verduidelijkt wat de

valideringscommissie doet. De Raad van State had gevraagd wat de valideringscommissie eigenlijk mag doen. Is dat puur valideren, of mag ze ook aanpassen? Daarom wordt het volgende gesteld: "De valideringscommissie valideert of stuurt de ontwikkelingsdoelen terug naar de ontwikkelcommissie met het oog op bijsturing, waarna ze finaal ter validering aan de valideringscommissie worden voorgelegd.".

Dus de valideringscommissie valideert, en als ze niet kan valideren, dan stuurt ze dat terug naar de ontwikkelcommissie, maar om te vermijden dat er een pingpongspel ontstaat tussen valideringscommissie en ontwikkelcommissie, staat er dat dat nadien finaal ter validering wordt voorgelegd aan de valideringscommissie, die dat dan bezorgt aan de regering.

Amendement nr. 22

Koen Daniëls vervolgt door te stellen dat ook de Raad van State vroeg wie nu eigenlijk wat zou doen, of wie het initiatief neemt. De Raad van State merkte op dat het Vlaams Parlement zichzelf geen bevoegdheden kan delegeren. Ook vroeg de Raad van State wat dat nu is dat de regering bezorgt. Daarom stellen de indieners dat wat de regering bezorgt, een ontwerp van decreet is, dat wordt ingediend in het Vlaams Parlement. Het Vlaams Parlement kan dus bijgevolg ook zelf wijzigingen aanbrengen aan eindtermen. Koen Daniëls wil daar toch op wijzen, omdat men in deze commissie een paar keer heeft gezegd dat men het parlement zijn volle verantwoordelijkheid wil geven wat de minimumdoelen betreft. Wel, hier staat onverbloemd dat het een ontwerp van decreet is, en met ontwerpen van decreet kan het parlement alles doen wat binnen zijn mogelijkheden ligt: wijzigen, amenderen, aanpassen, goedkeuren, niet goedkeuren enzovoort. Ook kan het Vlaams Parlement het initiatief nemen om de procedure op te starten. Het parlement kan dus zeggen te willen dat een ontwikkel- of een valideringscommissie wordt opgestart. Daarmee willen de indieners tegemoetkomen aan de vragen van dit gewaardeerd en gereputeerd orgaan op het vlak van de minimumdoelen in het Vlaamse onderwijs.

Amendement nr. 23

Dit amendement, aldus *Kathleen Helsen*, komt tegemoet aan de opmerking van de Raad van State dat de bepaling met betrekking tot de evaluatiebevoegdheid van de directeur, van de eerste evaluator over personeelsleden niet in het decreet basisonderwijs en de Codex Secundair Onderwijs is ingeschreven, maar wel in de decreten betreffende de rechtspositie. Daarom voegen de indieners een artikel 8 toe aan het voorstel van decreet: "In artikel 47decies, §3, van het decreet van 27 maart 1991 betreffende de rechtspositie van sommige personeelsleden van het gesubsidieerd onderwijs en de gesubsidieerde centra voor leerlingenbegeleiding, ingevoegd bij het decreet van 13 juli 2007 en gewijzigd bij het decreet van 25 april 2014, wordt tussen de eerste en de tweede zin een zin ingevoegd, die luidt als volgt: "Daartoe kan de eerste evaluator de les bijwonen."."

Amendement nr. 24

Jo De Ro zegt dat in amendement nr. 23 een aanpassing gebeurde aan de rechtspositieregeling voor het gesubsidieerd onderwijs en de gesubsidieerde centra voor leerlingenbegeleiding. Amendement nr. 24 doet net hetzelfde, maar dan voor de personeelsleden van het gemeenschapsonderwijs. Dat is ingevoegd bij het decreet van 13 juli 2007 en gewijzigd bij het decreet van 25 april 2014. Ook daar wordt tussen de eerste en de tweede zin een zin ingevoegd.

3. Bespreking

3.1. Tussenkomst van Elisabeth Meuleman

Elisabeth Meuleman stelt zeer veel moeite te zullen doen om de cynische opmerkingen die ze klaar had, in te slikken. Het zou vandaag immers absoluut niet moeilijk zijn om cynisch te zijn. De oppositie is immers zeer lang betrokken geweest bij een werkgroep Eindtermen achter de schermen, werd dan op het laatste moment op een nogal brutale wijze uit die werkgroep geschopt, en nu hoort ze de meerderheidspartijen standpunten verdedigen waarvan ze op het moment dat men nog met vijf rond de tafel zat, vurige tegenstanders waren. Dan is het soms moeilijk om dat cynisme in te slikken, maar ze zal dat toch doen.

Elisabeth Meuleman belooft zakelijk te zullen blijven. Zij zal het voorstel van decreet noch de amendementen erop ten gronde toelichten. Dat vindt zij geen goede werkwijze. Zij heeft geen zin om mee te stappen in een logica die de snelheid en de kwantiteit van de decreten boven de kwaliteit ervan laat primeren. Zij wil wel reflecteren over een aantal opmerkingen van de Raad van State en over de input van deze voormiddag, de toelichting van professor Bieke De Fraine over het PIRLS-onderzoek. Dat is belangrijk genoeg om rekening mee te houden in de discussie over de eindtermen, vindt Elisabeth Meuleman, meer bepaald om te staven dat het belangrijk is om het concept basisgeletterdheid uit te werken, ook voor het basisonderwijs. Dat kan niet snel-snel tijdens een lunchpauze. Zij herinnert eraan dat professor De Fraine tijdens de hoorzitting vond dat het concept basisgeletterdheid voor het basisonderwijs een goed idee is, maar de spreker vindt daarvan op het eerste gezicht geen spoor in de amendementen.

Elisabeth Meuleman zegt dat haar fractie daar wel wil over reflecteren. Dat moet volgens haar ook gebeuren met betrekking tot de mogelijkheden op het vlak van de interlevensbeschouwelijke competenties. Ze kondigt derhalve vanuit haar fractie een reflectienota aan (artikel 63.1 Regl.). Dat betekent dat het voorstel van decreet over de kerstvakantie zal worden getild. Elisabeth Meuleman vraagt de voorzitter om steun. Zij wil dat na de kerstvakantie een aantal onderwijsjuristen worden uitgenodigd om te reflecteren over wat de Raad van State stelt in verband met de interlevensbeschouwelijke competenties en eventueel over nog andere opmerkingen van de Raad van State. In elk geval wil de Groenfractie reflecteren over een aantal zaken, en daarom kondigt zij die reflectienota aan. Wat het lid betreft, wordt de inhoudelijke bespreking ook best naar volgende week verschoven.

3.2. Tussenkomst van Jos De Meyer

Jos De Meyer is van oordeel dat dit voorstel van decreet belangrijk is voor het onderwijs in Vlaanderen. De dialoog erover kent al een heel lange geschiedenis, met veel hoorzittingen en een grote maatschappelijke bevraging. Er is een hoge verwachting gecreëerd. Hij heeft zijn mening over die geschiedenis, maar hij zal daar niet op ingaan. Volgens hem is het resultaat het belangrijkste.

Jos De Meyer heeft kennis genomen van de amendementen en van het advies van de Raad van State. Hij vindt het goed dat met een aantal amendementen gevolg wordt gegeven aan een aantal opmerkingen. Het echte uitwerkingswerk moet echter wel na dit kaderdecreet nog starten. We mogen ons dus niet blindstaren op dit voorstel van decreet. Er is een lange voorgeschiedenis, en er volgt nog een heel proces.

Jos De Meyer heeft bij dat alles een eenvoudige en dubbele zorg. Hoe kan ervoor gezorgd worden dat de eindtermen ervoor zorgen dat de leerlingen in de 21ste eeuw sterk en kwaliteitsvol onderwijs hebben? En hoe kan ervoor gezorgd worden dat

de eindtermen geen vreemd voorwerp zijn, maar dat leerkrachten zich er medeeigenaar van weten?

Tot slot wijst Jos De Meyer erop dat er geen ingangsdatum is voor het voorstel van decreet. In dat geval is de ingangsdatum tien dagen na de publicatie. Het lijkt de spreker wenselijk dat het voorstel van decreet zo snel mogelijk van kracht wordt. De ontwikkelcommissies moeten immers zo spoedig mogelijk hun werk aanvatten.

Kathleen Helsen wijst Jos De Meyer erop dat via een amendement is toegelicht dat de eindtermen die vandaag van toepassing zijn, van toepassing blijven zolang er geen nieuwe ontwikkelingsdoelen en specifieke eindtermen zijn. En de ontwikkelcommissies kunnen van start gaan als het voorstel van decreet wordt goedgekeurd. Er zijn twee delen: het ontwikkelen van de nieuwe eindtermen en het werken binnen het onderwijs naar de nieuwe eindtermen. Dat zijn twee verschillende dingen.

Koen Daniëls benadrukt dat hij de bezorgdheid van Jos De Meyer deelt en dat daarom het amendement in verband met de huidige eindtermen gemaakt is. Hij merkt ook op dat er geen structuur is zonder inhoud en vice versa. Er is binnen de meerderheid beslist dat de invoering van het masterplan modernisering secundair onderwijs ingaat op 1 september 2019. Wat de Raad van State opmerkte rond de koppeling van het voorontwerp van decreet, dat op 1 december voor de tweede keer is goedgekeurd door de Vlaamse Regering, spoort daarmee. De datum om alles in te voeren in scholen – curriculumdossiers, eindtermen en dergelijke meer – komt dus op 1 september 2019. Maar er wordt nu wel begonnen met de ontwikkeling van de eindtermen, wat de logische en juiste volgorde is: minimumdoelen, leerplannen, curriculumdossiers. Het ene hangt immers aan het andere.

Jo De Ro stipt aan dat zowel in de amendementen als bij de toelichting van het voorstel van decreet zelf is toegelicht dat men op het veld niet zal wachten om die nieuwe zaken te gebruiken. Hij verwijst naar de rol die de eerste evaluator heeft in het bijwonen van de lessen levensbeschouwelijke vakken. Er is al meermaals aangegeven dat een verduidelijking daarover belangrijk was. Dat zijn zaken die tien dagen na publicatie kunnen ingaan en waar directies effectief gebruik van kunnen maken.

3.3. Tussenkomst van Caroline Gennez

Caroline Gennez kondigt aan dat haar fractie amendementen zal indienen en toelichten. Zij betreurt dat dit belangrijke debat over de eindtermen, en dus over wat onze jongeren doorheen het hele leerplichtonderwijs moeten kennen en kunnen, op een amateuristische en de democratie onwaardige manier is gevoerd. Zij roept haar collega's van de meerderheid op om hun zelfrespect te herwinnen en meer ten gronde te reflecteren op het advies van de Raad van State en de SERV, maar ook op het PIRLS-onderzoek en op de kwestie levensbeschouwing, waarover de partijen, over de grenzen tussen meerderheid en oppositie heen, hadden aangegeven dat er stappen richting de 21ste eeuw moesten worden gezet, stappen die compatibel zijn met de vrijheid van onderwijs en de vrijheid van levensbeschouwing in de Grondwet.

Caroline Gennez acht het zinvol om onderwijsjuristen daarover te laten reflecteren, net zoals het zinvol is om de professoren Simons en Kelchtermans hun visie op het vandaag ingediende voorstel van decreet opnieuw te laten geven. Zij kondigt aan ook een reflectienota te zullen indienen (artikel 63.1 Regl.). Zij doet nogmaals een beroep op het zelfrespect en de inhoudelijke bezorgdheid van haar collega's in de meerderheid, omdat zij van oordeel is dat je maar een keer in de twintig jaar de eindtermen wijzigt. Als je het momentum nu laat passeren wegens een cynisch

politiek spel, stelt ze, dan zou daar toch nog eens twee keer moeten worden over nagedacht.

Caroline Gennez licht daarop de door haar fractie ingediende amendementen nr. 25 tot en met 52 toe (*Parl.St.* Vl.Parl. 2017-18, nr. 1364/5). Ze laat daarbij vooreerst opmerken dat de amendementen van de meerderheid voornamelijk van technische aard zijn en weinig inhoudelijke bijsturingen of verbeteringen aan het voorstel van decreet op het oog hebben. Ze wil die met haar amendementen alsnog proberen door te voeren in een aantal domeinen, waar volgens haar bij de collega's van de N-VA en Open Vld nog wat beweging mogelijk was.

Amendementen nr. 29 en 36

Naar aanleiding van de PIRLS-onderzoeken en de schrijnende en zorgwekkende resultaten inzake leesvaardigheid en begrijpend lezen van de vierdeklassers, stelt ze amendementen voor om de 'Competenties in het Nederlands' bindend te maken voor alle leerlingen die schoollopen in het leerplichtonderwijs.

Amendementen nr. 27 en 42

Deze amendementen geven aan dat, in lijn met onder andere de resolutie over gewelddadig radicalisme, het belangrijk is dat ook het levensbeschouwelijk onderricht met eindtermen kan werken. Minstens een gemeenschappelijke interlevensbeschouwelijke sokkel, desgevallend op voordracht van de inrichters van die levensbeschouwing, kan ervoor zorgen dat burgerschap, levensbeschouwing en dialoog centraal komen te staan in het basis- en secundair onderwijs.

Amendementen nr. 26 en 41

Ook deze amendementen gaan over de eindtermen levensbeschouwing. Caroline Gennez vindt het niet meer van deze tijd dat die niet zouden kunnen worden bepaald. Daarom stelt ze voor om die passage te schrappen.

Amendementen nr. 28, 35 en 52

Deze amendementen gaan over de burgerschapscompetenties die in de sleutelcompetenties worden opgesomd. Sp.a vindt het belangrijk dat "burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven" als toevoeging "in diversiteit" krijgt. Dat sluit beter aan bij onze Vlaamse diverse context anno 2017.

Amendementen nr. 30 en 46

In deze amendementen stelt sp.a voor om de uitzondering te schrappen. Ze vindt het niet wenselijk dat bepaalde leerlingen, bepaalde scholen of onderwijsverstrekkers uitzonderingen krijgen op het bereiken van bepaalde doelen. Ze vindt het belangrijk dat alle jongeren de kenniscompetenties of vaardigheden hebben die hier maatschappelijk worden gedefinieerd vanuit het parlement wanneer ze het onderwijs verlaten.

Amendementen nr. 25 en 48

Deze amendementen gaan over de kwaliteitscontrole. Sp.a vindt het belangrijk dat de eindtermen de toetssteen worden. Het moet gaan over de algemene kwaliteitscontrole. Het is niet nodig om die te beperken tot kwaliteitscontrole in functie van de erkenning en de doorlichting. De kwaliteitscontrole moet er absoluut zijn. Erkenning en doorlichting zijn daarvan een element, maar mogen niet beperkend zijn.

Amendementen nr. 33, 34 en 47

Deze amendementen hebben betrekking op de curriculumdossiers. Sp.a sluit aan bij het kritische advies van de SERV, die duidelijk aangeeft dat curriculumdossiers enkel leiden tot meer planlast en die geen enkele meerwaarde ziet in het instrument. De partij sluit zich daarbij aan. Het enige goede wat men daarover zou kunnen zeggen, is dat ze netoverschrijdend tot stand komen. De inhoudelijke meerwaarde ervan is niet duidelijk. De planlastverzwaring is absoluut te mijden in het onderwijs.

Amendementen nr. 31 en 50

Deze amendementen handelen over de definitie van de leerplannen. Sp.a – en veel andere collega's in de kerngroep – vinden het belangrijk dat de leerplannen niet voor planlastverzwaring zorgen bij leerkrachten. Integendeel, het is heel belangrijk dat de leerplannen de eindtermen letterlijk overnemen. Dat staat vervat in het voorstel van decreet. Maar het is ook belangrijk dat wat er aan wordt toegevoegd zich beperkt tot didactisch-pedagogische wenken. De functie van een leerplan is namelijk aan leerkrachten duidelijk maken wat ze volgens de overheid moeten kennen. De inrichtende macht reikt hen daarvoor ter ondersteuning een leerplan aan. Meer hoeft dat echt niet te zijn.

Amendement nr. 49

Dit amendement gaat ook over de curriculumdossiers en de leerplannen. Sp.a vindt het niet nodig om die curriculumdossiers nog extra toe te voegen.

Amendementen nr. 32 en 51

De amendementen nr. 32 en 51 zeggen hetzelfde als een eerder ingediend amendement, over de uitzondering voor de eindtermen en leerplannen levensbeschouwing.

Amendementen nr. 37, 38, 39, 40, 43, 44 en 45

Ook deze amendementen wijzen op een gemiste kans van een hervorming van het secundair onderwijs. Sp.a vindt het niet wenselijk om de onderscheidende begrippen aso, tso, bso en kso te handhaven. Dit gaat namelijk in tegen het Masterplan voor de hervorming van het secundair onderwijs, dat werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 4 juni 2013. Daarin wordt gesteld dat, indien de matrix niet tot kwaliteitsverlies leidt, die tussenschotten overbodig zullen worden gemaakt en de onderscheidende begrippen aso, tso, bso en kso niet meer zullen worden gehanteerd. Ofwel is men er zelf niet van overtuigd dat de eigen modernisering van het secundair onderwijs tot kwaliteitsoptimalisatie zal leiden, maar wel integendeel tot kwaliteitsverlies, aangezien men die labels wel degelijk behoudt. Ofwel is het tijd om die op te heffen en te doen wat heel veel stakeholders in het onderwijs nodig en nuttig vinden.

In de reflectienota zullen er nog bijkomende argumenten worden aangereikt aan de collega's om ervoor te zorgen dat van dit onvoldragen kind misschien toch nog een Eindtermendecreet kan worden gemaakt waar het Vlaamse onderwijs iets aan heeft eerder dan een pas op de plaats te maken en misschien wel terug in de tijd te worden gekatapulteerd. Dat was niet het opzet en dus kan sp.a daar niet aan meewerken.

3.4. Proceduredebat: vraag naar tweede lezing en goedkeuring van het verslag, aankondiging van reflectienota's

Koen Daniëls vraagt naar het verdere verloop van de vergadering, nu de collega's van sp.a en Groen een reflectienota hebben aangekondigd.

Kathleen Helsen stelt dat bij de behandeling van een voorstel van decreet in de commissie altijd en voor iedereen geldt dat wanneer er amendementen zijn, ze kunnen worden toegelicht, dat er vragen kunnen komen, er discussie kan worden gevoerd en er kan worden overgegaan tot de stemming van alle artikelen en amendementen.

De *voorzitter* licht toe wanneer de aangekondigde reflectienota's ten laatste moeten worden ingediend.

Jos De Meyer wil dat de behandeling van het voorstel van decreet goed wordt afgewerkt en dat de vooropgestelde timing wordt gerespecteerd. De oppositie wil gebruikmaken van haar democratisch recht om een reflectienota in te dienen. Het is dan ook belangrijk snel tot de stemming over te gaan. Er zijn drie verslaggevers. Het verslag kan diezelfde avond nog worden afgewerkt. Hierdoor kan de verdere timing worden gerespecteerd.

De *voorzitter* licht toe wat het Reglement van het Vlaams Parlement voorschrijft. Het voorstel van decreet staat op de agenda, meer bepaald de toelichting, de bespreking en de stemming. Er zijn amendementen ingediend. Die amendementen worden besproken en ter stemming voorgelegd. De reflectienota's zijn aangekondigd. Zodra het verslag is verspreid, hebben de indieners drie dagen tijd om een reflectienota op te stellen en binnen een termijn van drie dagen in te dienen. Het voorstel van decreet zal in de plenaire vergadering worden behandeld. Er zal opnieuw een uitvoerige discussie kunnen volgen.

Elisabeth Meuleman vraagt om het verslag ter goedkeuring voor te leggen aan de commissie (artikel 39.3 Regl.).

Koen Daniëls meent dat de stemming niet kan plaatsvinden nu een reflectienota is aangekondigd.

Kathleen Helsen merkt op dat het verslag niet kan worden opgemaakt zolang er geen stemming is geweest. De commissie kan het verslag nog bespreken. Het is de bedoeling tot een stemming over te gaan.

Elisabeth Meuleman vraagt de tweede lezing van het voorstel van decreet (artikel 75.2 Regl.). Zij wil nu niet stemmen over amendementen die zij pas dezelfde middag heeft ontvangen. Zij vraagt ook de tweede lezing van de amendementen. Dit betekent dat er een stemming komt over de amendementen, maar geen stemming over het volledige voorstel van decreet.

3.5. Aansluitende discussie

Jo De Ro merkt op dat hij mevrouw Gennez nog enkele vragen over haar amendementen zou willen stellen. Hij gaat ervan uit dat anderen ook vragen hebben over de amendementen van de meerderheid.

Kathleen Helsen bevestigt dat de amendementen nog dezelfde dag zullen worden besproken. De eindstemming kan echter niet plaatsvinden. Er komt een tweede lezing.

Jo De Ro heeft een vraag bij de amendementen nr. 29 en 36 waarin verwezen wordt naar het PIRLS-onderzoek dat in de hoorzitting eerder op de dag uitgebreid aan bod is gekomen. In dat amendement gaat Caroline Gennez nog een stap verder dan wat er ooit op tafel heeft gelegen binnen de kerngroep. Ze wil binnen de sleutelcompetentie 'competenties in het Nederlands' alle eindtermen als basisgeletterdheid omschrijven. De discussie is altijd gegaan over het aanduiden van een aantal eindtermen als basisgeletterdheid, onder andere Nederlands. Open Vld is ervan overtuigd dat dit verplichten voor alle eindtermen op het niveau van alle leerlingen zo goed als onmogelijk is. Dat heeft niets te maken met zijn fractie die de lat laag zou willen leggen, maar er is de vaststelling dat vertrekkende vanuit de gedachte dat wat moet worden aangeduid als basisgeletterdheid, zaken zijn waarvan de wetgever vindt dat ze belangrijk genoeg zijn om op het niveau van elke leerling te behalen. Hoe komt Caroline Gennez bij alle eindtermen?

Jo De Ro moest eerder tot zijn ontgoocheling melden dat in het advies van de Vlor op pagina 9 staat: "De Vlaamse Onderwijsraad verzet zich principieel tegen het concept van basisgeletterdheid in het basisonderwijs.". Wat doet Caroline Gennez daar dan mee? Het gaat binnen de meerderheid over een beperkte set van eindtermen terwijl haar amendement dat opentrekt naar alles.

Koen Daniëls heeft ook een technische vraag bij de betrokken amendementen. Hij vindt het betrokken artikel niet waarnaar wordt verwezen. Caroline Gennez schrijft 'hoofdstuk 3, artikel 2', maar hoofdstuk 3 begint maar vanaf artikel 5. Hij denkt dat ze 'hoofdstuk 2, artikel 2' bedoelt. *Caroline Gennez* bevestigt dit.

In dat amendement leest *Koen Daniëls* dat in uitzondering op artikel 44, §1, van het decreet basisonderwijs alle eindtermen binnen de sleutelcompetentie 'competenties in het Nederlands' behaald dienen te worden door alle leerlingen. Het lid gaf eerder de definitie van basisgeletterdheid. Hij wijst erop dat Caroline Gennez in eerste instantie basisgeletterdheid niet wou. Basisgeletterdheid zijn die eindtermen waarvan ze het voor leerlingen belangrijk achten dat iedereen ze bereikt. Dat zijn ze niet allemaal. Waarom zijn ze niet allemaal opgenomen? Net omwille van het argument dat Caroline Gennez altijd heeft gebruikt. Als ze nu zegt dat alle leerlingen alle eindtermen moeten bereiken, dan moet de lat op de grond worden gelegd. Om die reden zegt de meerderheid dat er eindtermen zijn, en daarbinnen duiden ze een aantal eindtermen aan die door alle leerlingen moeten worden bereikt. Dat is net om te vermijden dat de lat op de grond moet worden gelegd. De N-VA heeft er altijd voor gepleit om met de eindtermen ambitieus te zijn, maar een aantal leerlingen mag niet vergeten worden.

Koen Daniëls merkt op dat Caroline Gennez in haar amendement stelt dat de eindtermen moeten worden bereikt door alle leerlingen. Voor Koen Daniëls zijn dat dan ook effectief alle leerlingen. Er wordt dus ook van leerlingen met een individueel aangepast curriculum verwacht dat ze alle eindtermen halen. Hij vindt dat opmerkelijk.

Koen Daniëls wijst er tevens op dat Caroline Gennez ook een toevoeging doet aan hoofdstuk 3, artikel 6. Koen Daniëls begrijpt dat niet, en zijn net gemaakte opmerkingen zijn ook daarop van toepassing. Binnen het secundair onderwijs zijn er ook nog eens de eindtermen die per finaliteit worden meegegeven. Als die eindtermen moeten worden opgemaakt en gevalideerd, dan vreest Koen Daniëls dat ze zeer vaag zullen moeten worden geformuleerd. Dat is net niet wat de meerderheid wil, en daarom staat er bij hen 'basisgeletterdheid'. Als je een aantal van de eindtermen die worden ontwikkeld aanduidt als basisgeletterdheid heb je eindtermen. Daarnaast zijn er uitbreidingsdoelen Nederlands. De spreker is op zoek naar de ratio in relatie tot wat daarover in het verleden is aangehaald.

Elisabeth Meuleman zegt dat over de basisgeletterdheid en de desbetreffende amendementen van Caroline Gennez in de kerngroep vrij lang is gediscussieerd. Dezelfde bezorgdheid wordt door iedereen gedeeld: er moet iets worden gedaan aan bepaalde tendensen uit het PISA-onderzoek, het TIMSS-onderzoek en het PIRLS-onderzoek. De lat moet voldoende hoog liggen voor alle leerlingen en daar zijn extra inspanningen voor nodig. Het concept van de basisgeletterdheid zou een instrument kunnen zijn om geen groep leerlingen achter te laten, om tegemoet te komen aan de bezorgdheden die bleken uit de peilingsproeven, waarin wordt bevestigd wat in een aantal PISA-onderzoeken staat, namelijk dat een groep leerlingen wordt achtergelaten in het Vlaams onderwijs. Vanuit die bezorgdheid wilde de spreker via het instrument van de eindtermen iets doen.

Ze wil daarvoor het concept basisgeletterdheid introduceren, vanuit dezelfde bezorgdheid als blijkt uit de amendementen van Caroline Gennez. Dat is dat de lat hoog moet worden gelegd voor alle kinderen. In het Vlor-advies staat de bezorgdheid over de basisgeletterdheid. Op pagina 9 staat: "De Vlor verzet zich principieel tegen een concept van basisgeletterdheid in het basisonderwijs.". Dat baart de spreekster zorgen. Ze heeft eerder op de dag professor Bieke De Fraine gehoord die zegt dat voor haar het concept basisgeletterdheid een mogelijk instrument is, ook in het basisonderwijs.

Jo De Ro heeft Mia Douterlungne, de administrateur-generaal van de Vlor, om verduidelijking gevraagd, want het zinnetje is nogal kort en cryptisch: "De Vlor verzet zich principieel tegen een concept van basisgeletterdheid.". Er zijn wel verwijzingen naar eerdere decreten. Mia Douterlungne lichtte dat toe via een e-mail aan de commissieleden: "Het verzet heeft te maken met de manier waarop het basisonderwijs zijn rol ten aanzien van de basisvorming moet invullen.".

In punt 4.1 van het Vlor-advies wordt aangegeven hoe het basisonderwijs aankijkt tegen de basisvorming – zie ook tien krachtlijnen in een ander advies. Bijvoorbeeld: in basisonderwijs is een geïntegreerd concept ontwikkelingsgericht met respect voor verschillende snelheden van het leren van leerlingen en een totaal andere organisatorische vorming in het basis- dan in het secundair onderwijs.

Elisabeth Meuleman deelt die bezorgdheid. In het basisonderwijs wil ze ontwikkelingsgericht werken en aan een geïntegreerd concept van onderwijs werken. Daarom moet dat onderscheid tussen eindtermen er zijn en behouden blijven. Op maat van leerlingen en verschillend in timing probeert men ontwikkelingsgericht de eindtermen te behalen. Daarnaast zet men op vaste momenten basisgeletterdheideindtermen vast, zoals het zich kunnen beredderen in het water. Of dat al dan niet zwemmend moet zijn, is een andere kwestie. Dat kan in de ontwikkelcommissies worden ontwikkeld. Van zulke essentiële zaken zal de Vlor niet zeggen: "In een concept van ontwikkelingsgericht denken is het voldoende als een meerderheid van de populatie tegen het einde van het basisonderwijs zich kan beredderen in het water.". Dat hoeft niet in tegenspraak te zijn in het basisonderwijs. Het geïntegreerd werken moet worden bewaakt op alle momenten. Dat is de sterkte van het basisonderwijs. Het feit dat je in het basisonderwijs ontwikkelingsgericht kunt werken is een van de sterktes. In welke mate is dat niet compatibel met het concept basisgeletterdheid, zo vraagt de spreekster zich af.

In de e-mail schrijft Mia Douterlungne nog dat je moeilijk twee momenten van bereiken kunt inbouwen. De Vlor wenst een duidelijke omschrijving. Voor het veld is het nog niet altijd duidelijk wat precies wordt bedoeld met basisgeletterdheid. Zij geeft aan een toelichting te willen geven in een hoorzitting, of met een Vlor-delegatie indien nodig.

Elisabeth Meuleman herhaalt haar voorstel om een aantal mensen te horen over een aantal aspecten die in dat voorstel van decreet belangrijk zijn. Dit is er zeker

een van. Het komt uit een gedeelde bezorgdheid hoe de lat hoger kan worden gelegd voor zoveel mogelijk kinderen. De amendementen van Caroline Gennez gaan een richting uit: eindtermen voor iedereen en geen basisgeletterdheid. Het idee van de basisgeletterdheid is nu helaas niet ingevoerd in het basisonderwijs, maar volgens de spreekster zou het zinvol zijn om het wel in te voeren. Ze vindt dat de meerderheid nu iets voorstelt dat mossel noch vis is. Hoe kun je nu onderzoeken of het een nuttig concept is in het basisonderwijs en of het ervoor zal zorgen dat de leesvaardigheid en begrijpend lezen in het vierde leerjaar zal worden opgekrikt, als je het alleen maar invoert in de eerste graad?

Zeggen dat men een toegift doet en dat het wordt ingevoerd en dat het wordt geëvalueerd, ja, je voert het in in de eerste graad, hoe kun je dan de effecten daarvan evalueren op wat je wil bereiken? Dat zit in het basisonderwijs. Wat de meerderheid voorstelt, is geen goede oplossing. Daarom stelt de spreekster opnieuw voor om hierover nog een aantal mensen te horen.

Caroline Gennez licht toe dat de sp.a-positie vanaf dag één is geweest dat ze het wenselijk vinden om ambitieus te zijn in het leerplichtonderwijs, middels ambitieuze eindtermen. Dat betekent dat die ambitie hoger ligt als je van elke leerling vraagt dat hij op individueel niveau die eindtermen bereikt. Dat gebeurt niet om de individuele leerling te sanctioneren of quoteren, maar wel om het ambitieniveau van de scholen en de leerkrachten zo te leggen dat de kwaliteitscontrole door de inspectie via de eindtermen gebeurt en liefst via een individuele toetsing. Van meet af aan heeft de sp.a-fractie zich er in de discussie over de eindtermen tegen verzet dat ze zich bij het populatieniveau zou neerleggen. Als ze zelf een tekst zouden schrijven, zou dat het uitgangspunt zijn. In de discussie werd het niet wenselijk geacht om het populatieniveau te schrappen. Enkel het begrip 'context' werd geschrapt omdat het helemaal achterhaald is dat de overheid zich zou neerleggen bij het feit dat de eindtermen in verschillende mate worden gehaald door een school, afhankelijk van de ligging, de leerlingenpopulatie enzovoort. Dat is niet wenselijk en zelfs denigrerend. De sp.a-fractie is er dus in geslaagd om dat eruit te halen, maar ze is er niet in geslaagd om ervoor te zorgen dat de lat hoger kwam te liggen, mits ambitieuze eindtermen die de leerlingen allemaal individueel moeten bereiken.

In de amendementen beperken de indieners zich effectief tot het bereiken van ambitieuze eindtermen. Anderen noemen dat basisgeletterdheid, maar de sp.a-fractie houdt het op eindtermen, omdat basisgeletterdheid in het voorliggend compromis gaat over een beperkt aantal eindtermen, die noodzakelijk zijn om te kunnen functioneren in de samenleving. Dat vinden ze te weinig ambitieus. Koen Daniëls heeft herhaaldelijk gezegd dat dit overeenstemt met niveau 2 van PISA. Dat is het minimum minimorum, en de sp.a-fractie vindt dat onvoldoende, als je het echt meent met die ambitie voor de kennis van het Nederlands en Nederlands als basis om ook andere leerinhouden te kunnen verwerven. Dan moet de lat hoger en moet je Nederlands als door iedereen te verwerven definiëren. Dat voorstel hebben ze in de plenaire vergadering gedaan naar aanleiding van het debat over de PIRLS-resultaten met betrekking tot begrijpend lezen. Ze werden daarin gesteund door onderwijsdeskundigen, zoals Wim Van den Broeck en Dirk Van Damme, die effectief aangaven dat je die lat hoger moet leggen voor alle kinderen met alle eindtermen naar een bepaalde finaliteit toe. Dat wil de sp.a-fractie met deze amendementen doen. Ze wilden nog ambitieuzer zijn en wilden dat met alle vakken in alle curricula doen. Dat was niet haalbaar, en daarom worden ze beperkt tot het Nederlands.

Als je je beperkt tot Nederlands voor die bindende eindterm op leerlingniveau, heb je dat concept van basisgeletterdheid niet meer nodig, want dan ligt de lat, zoals de definitie van een eindterm ook zegt, op een minimumdoel, niet voor sommige leerlingen van een populatie, maar voor alle leerlingen. Dan wordt basisgeletterd-

heid Nederlands een overbodig concept. In het advies van de SERV is aangegeven dat de drietrapsraket met basisgeletterdheid, eindtermen en uitbreidingsdoelen de zaken voor onderwijsverstrekkers niet alleen nodeloos complex maakt, maar ook dreigt de lat beduidend lager te leggen dan vandaag het geval is. Dat vindt de sp.a-fractie niet wenselijk, integendeel. Net voor Nederlands moet de lat omhoog, want dat kan de basis zijn voor versterkte leerervaringen in andere domeinen en voor andere attitudes en competenties. Ze denkt dat het zinvol is om dat op die manier te verankeren, en de basisgeletterdheid is hoogstens een terugvalpositie waarover heel lang gediscussieerd is. Caroline Gennez had begrepen dat men dat minstens bindend wilde maken, doorheen de volledige leerlijn, dus ook in het basisonderwijs, ook na de eerste graad en ook aan het einde van het secundair onderwijs. Maar zelfs daar voegt men de daad niet bij het woord.

Er wordt niet zover gegaan om de maximalistische benadering aan te kleven, die de sp.a-fractie voorstaat en die de lat werkelijk hoger legt voor alle leerlingen, zonder onderscheid, en die ambitie groter maakt, die leerkrachten en scholen dwingt om aan de slag te gaan met hun ambitieuze leerplannen, waar de eindtermen zeer letterlijk in staan, maar dan als toetsingscriterium voor de inspectie. Dan zouden er stappen voorwaarts gezet worden, die bij basisgeletterdheid niet gegarandeerd worden. De spreekster doet een oproep aan haar collega's om nog eens na te denken en niet in de val te trappen die wordt opengespannen vanuit de hervorming van het secundair onderwijs. Basisgeletterdheid is hoogstens een terugvalpositie die het ingewikkelder maakt dan het moet zijn en dan het vandaag is. Als we echt ambitieus zijn, gaan we volgens Caroline Gennez voor de bindende eindtermen Nederlands voor alle leerlingen in het basis- en in het secundair onderwijs, gegeven de finaliteit van de richting die men volgt. Dan maakt men werkelijk het verschil ten opzichte van vandaag.

Caroline Gennez kan tweets citeren van Gwendolyn Rutten, die zegt dat de lat omhoog moet. Om de resultaten van leesvaardigheid in PIRLS te versterken, moet men niet alleen op een leescultuur inzetten maar ook op een betere technische kennis van het Nederlands, en zeker ook op de ambitieuze eindtermen. Zij meent dat de parlementsleden van Open Vld nog eens te rade moeten gaan bij hun voorzitster en vragen of het niet wenselijk is om minstens iets te doen dat tegemoetkomt aan de uitdagingen die aangegeven worden in PIRLS. Ze noemt eminente professoren als Wim Van den Broeck, Wouter Duyck en Dirk Van Damme, die zeggen dat de talennota een belangrijk uitgangspunt is, waar het ambitieniveau van het Nederlands zeer hoog lag. Dat kan men waarmaken middels bindende eindtermen. Dirk Van Damme voegt eraan toe om misschien te gaan naar een centrale toetsing. Dat is niet de wens van sp.a, maar wel om het ambitieniveau te versterken en te verhogen.

Ze roept de collega's van N-VA op om daarin mee te gaan omdat zij het belangrijk vindt dat er eensgezind een signaal komt uit de Commissie voor Onderwijs aan het hele onderwijsveld dat men de oefening van de eindtermen aangrijpt om minstens op die achteruitboerende kennis van het Nederlands in te zetten. Bij sp.a wordt vaak gesproken over het dichten van de kloof, maar dat kan niet zonder een hoog ambitieniveau, zeker voor Nederlands. Anders heeft het geen enkele zin. De kloof kan ook kleiner worden doordat de sterkste presteerders zwakker beginnen te presteren, en dat vindt sp.a absoluut niet wenselijk, integendeel: iedereen vooruit en samen vooruit, iedereen ambitieus en samen ambitieus, de lat voor iedereen naar boven en maatwerk op het niveau van de klaspraktijk, op het niveau van kinderen en hun leerontwikkeling, op het niveau van kinderen en hun leerwinst, op het niveau van kinderen en hun talenten. Dat is differentiatie. Die lat mag gerust, unisono, hoog genoeg komen te liggen.

Caroline Gennez hoopt overtuigend genoeg te zijn om alsnog de daad bij het woord te voegen. Twee weken geleden was aangegeven in de plenaire vergadering door

de collega's van N-VA en Open Vld dat men iets wilde doen in het debat over de eindtermen om de kennis van het Nederlands te versterken. Over de weg ernaartoe zou het wenselijk zijn een goed inhoudelijk debat te voeren. Het parlementslid ziet geen enkel aangrijpingspunt in het huidige voorstel van decreet en ook niet in de amendementen om daar alsnog aan tegemoet te komen.

Men heeft dat niet alleen in de plenaire vergadering verkondigd, men heeft het ook nog eens herhaald in de krant. Werkelijk iedereen in Vlaanderen weet nu dat dat de ambitie was. Het zou toch niet fijn zijn als die niet wordt gerealiseerd, in de eerste plaats voor al die duizenden leerlingen, in de tweede plaats voor het algemeen niveau van het Vlaamse onderwijs en in de derde plaats voor de geloofwaardigheid van eminente collega's als Koen Daniëls en Jo De Ro. Ze wil hen die beproeving besparen. Er is een uitgestoken hand. Ze vraagt die te grijpen en samen amendementen te formuleren die die ambitie sterker maken, de lat hoger leggen. Ze is altijd bereid geweest – en blijft dat ook – om te discussiëren. Er is een gemeenschappelijk draagvlak. Dat weet de meerderheid ook. Het zou fijn zijn om op die goede basis en in goede verstandhouding te blijven werken.

Sp.a zal nog een reflectienota schrijven. Daar zullen misschien zelfs verschillende pistes in worden aangereikt zodat daar nog verder over kan worden gereflecteerd. Dit is het maximalistische voorstel vanuit sp.a, maar Caroline Gennez zou al blij zijn als er daadwerkelijk stappen voorwaarts worden gezet waar zij toe kunnen bijdragen. Die ziet zij vandaag echter onvoldoende. In het basisonderwijs ziet zij ze niet, en in het secundair onderwijs is het allemaal nog wat braafjes. Ze vraagt om toch te proberen een horde te nemen.

Caroline Gennez heeft de collega's van N-VA en Open Vld aangesproken omdat zij zich al hadden aangesloten bij de oproep van sp.a. Jo De Ro zei zelfs dat hij dat altijd al had gezegd. Sp.a heeft dat ook altijd gezegd en is dat altijd blijven herhalen, maar het zou leuk zijn dat ook de collega's van de meerderheid dat zouden blijven herhalen. De collega's van CD&V heeft ze zich nog niet in die zin horen uitspreken tot nu toe. Parlementair is er zeker geen probleem. CD&V, Open Vld, N-VA, Groen, sp.a kunnen samen een comfortabel amendement schrijven. Kamerbreed is nog een sterker signaal. Iedereen is welkom om zich aan te sluiten.

Het meertaligheidsonderzoek is ook een belangrijk element in deze context. De laatste weken was hierover heel wat beroering. Sp.a denkt dat het valoriseren van kennis die kinderen hebben, zeker als ze uit een taalrijke omgeving komen, ervoor zorgt dat ook de kennis van het Nederlands of het leren in het Nederlands sterker wordt. Er is een risico: men mag geen mikmak maken van thuistaal en Nederlands met het risico dat men niets nog goed beheerst. Dit amendement ondervangt dit door het ambitieniveau, specifiek voor het Nederlands, veel hoger te leggen en op te krikken. Het Nederlands en het niveau van het Nederlands zal niet dalen omdat de lat gewoon heel hoog ligt voor alle leerlingen. Het gebruik van de thuistaal mag beperkt zijn tot de speelplaats voor sp.a, maar men mag er niet bestraffend mee omgaan. Men zal er relaxter mee omgaan als iedereen de zekerheid heeft dat het Nederlands volwaardig erkend wordt via de eindtermen.

Het Transbaso-onderzoek heeft aangetoond dat de transities in het onderwijs niet evident zijn, dat het vlotter zal gaan in de eerste graad om effectief aan te pikken als men mikt op sterk Nederlands gecombineerd met de thuistaal, op het stimuleren van een taalrijke omgeving thuis en buiten en in de school. Sp.a denkt dat het belangrijk is dat de taal en de kennis van het Nederlands, begrijpend lezen centraal komt te staan. Sp.a gelooft echt dat het kan lukken met dit amendement. Sp.a vindt dat de collega's deze kans niet mogen laten passeren. Het is nu of nooit. Er is nu het voorstel van decreet. De amendementen van de meerderheid beperken zich tot technische aanpassingen, vooral op basis van het advies van de Raad van

State. Caroline Gennez vindt het logisch dat men voor Nederlands zeer ambitieus zou zijn.

Ook in de lerarenopleiding kan de basiskennis van het Nederlands beter. Er moet beter worden geremedieerd, zeker voor leerlingen die een tso- of bso-opleiding achter de rug hebben. Ook het SERV-advies geeft duidelijk aan dat er een probleem is. Zij zeggen dat de raad wil ingaan op de cruciale rol van het onderwijs om een stevige basis aan competenties en persoonsontwikkeling te leggen voor de uitbouw van een goede levensloopbaan voor elke leerling.

Het voorstel van decreet haalt aan dat er geen vooruitgang is wat betreft het terugdringen van het aantal 15-jarigen dat het basisniveau, niveau 2, niet haalt. In 2015 was hun aandeel 17 procent, volgens PISA. Interessant is ook de vaststelling dat leraren overschatten hoeveel leerlingen de eindtermen in werkelijkheid beheersen, zo stelde de SERV. Eigenlijk zouden ze zich daar geen zorgen over moeten maken. Ze zouden er gewoon voor moeten zorgen dat 100 percent van de leerlingen op individueel niveau de eindtermen kan halen.

De SERV kaartte verder ook aan dat jaarlijks een aanzienlijk aantal laaggeletterden uit het secundair onderwijs uitstromen. Dat gaf Caroline Gennez daarnet ook al aan wat de lerarenopleiding betreft. Het Netwerk tegen Armoede stelde in 2016 al dat het één zaak is om de eindtermen vast te leggen, maar dat het nog belangrijker is hoe men erop toeziet dat alle leerlingen ze ook daadwerkelijk halen. Wat ze voorstelt, is dus heus niet zo revolutionair. Het is toch evident dat, als de overheid vastlegt wat kinderen moeten kennen en kunnen, het wenselijk is dat alle kinderen, op hun tempo, met hun leermogelijkheden, maar wel álle kinderen, kennen en kunnen wat de overheid qua minimumdoelen naar voren schuift. Dat moet haalbaar en wenselijk zijn, ook als men zichzelf au sérieux wil nemen als overheid.

Dat zal zeker inspanningen vragen, van leerkrachten, van inrichtende machten, van pedagogische begeleidingsdiensten, van nascholingsinitiatieven, om de leerkracht er op die manier van te overtuigen om elk kind over die lat te halen. Dat zal een andere benadering vergen dan er vandaag de dag in veel scholen is. Men mag zich als leerkracht immers niet tevredenstellen met een ambitieniveau van 70 of 80 percent van de leerlingen die over de lat van de minimumdoelen die de eindtermen zijn, zouden geraken. Men moet dan naar die 100 percent gaan. Leerkrachten moeten zich daar misschien toch ook anders op organiseren in hun toetsing, in hun peilen, in hun meetinstrumentarium. Dat vergt een inspanning, maar Caroline Gennez vindt het wel nuttig en nodig om die inspanning te vragen van onze leerkrachten. Het is ook nuttig en nodig om daarin al te voorzien in de lerarenopleiding, om daar meer aandacht aan te schenken, ook aan de context waarin een leerkracht later terechtkomt, niet om de lat dan lager te leggen of het niveau bij te stellen, maar wel om binnen de verschillende contexten het maximale en die minimumlat van de eindtermen te behalen met elke leerling. Dat kan gaan over een context van kansarmoede, zoals het Netwerk tegen Armoede aangaf, maar het kan ook een context zijn van veeltaligheid of stedelijkheid, met verschillende opleidingsniveaus van moeders. Dat kan bijvoorbeeld gaan om graadklassen, waar er misschien op een andere manier wordt gedoceerd dan in jaarklassen. Dat kan gaan over onderwijsniveaus, waarop andere didactieken van toepassing moeten kunnen zijn.

Net zoals de SERV dat zegt in zijn afsluitend advies, vindt sp.a het dus belangrijk dat er wordt gewerkt met die basiscompetenties die de eindtermen zijn en die door alle leerlingen moeten worden bereikt. De SERV stelde niet alleen in zijn advies van 13 december 2017, maar ook al in zijn advies van 2016 dat het niet de bedoeling kan zijn om de lat onnodig lager te leggen voor sommige leerlingen door een onderverdeling in drie hiërarchische niveaus, namelijk basisgeletterdheid, eindtermen en uitbreidingsdoelen. Er moet voldoende uitdaging en ambitie zijn, aldus

de SERV, in de onderwijsdoelen van alle leertrajecten en voor elke leerling. Daar dient echter voldoende remediëring en omkadering tegenover te staan voor zij die niet over die lat dreigen te geraken.

Caroline Gennez stelt dat Koen Daniëls dus niet bang hoeft te zijn dat de lat op de grond wordt gelegd. Integendeel, men moet net scholen en leerkrachten zo omkaderen dat elke leerling op zijn tempo, met zijn leercurve, met zijn talenten, over die lat geraakt. In een kenniseconomie zoals de onze is men dat aan die leerlingen verplicht, om stappen voorwaarts te kunnen zetten. Die extra remediëring en omkadering zijn ook belangrijk voor leerlingen uit het lager onderwijs en bepaalde leerlingenprofielen binnen het buso, om daar daadwerkelijk op maat bepaalde eindtermen vast te leggen.

Caroline Gennez meent dat men deze discussie vandaag niet zal afronden. Ze zou graag iedereen willen uitnodigen om opnieuw de handschoen op te nemen bij de bespreking van de reflectienota's die Groen en sp.a hebben aangekondigd. Vandaag is men er niet. Sp.a staat uiteraard achter de eigen amendementen en zal die goedkeuren. Ze nodigt de leden uit om dat ook te doen, maar als dat voor hen te ambitieus is, dan wil ze ook kleinere stappen, maar wel stappen voorwaarts, mee zetten. Vandaag is dat onvoldoende gegarandeerd. Dat zegt niet alleen zij, dat zegt ook de SERV heel duidelijk, net als diverse gezaghebbende stemmen, academische stemmen inzake onderwijsspecialisatie. Ze vraagt dat men alsnog zou proberen in eer en geweten de wijsheid te vinden die men al een aantal keer mondeling heeft getoond, zowel bij de onderhandelingen in de kerngroep als in de plenaire vergadering, op papier, in de krant, op sociale media. Ze gelooft en vertrouwt de collega's daar ook in, dat ze dat menen. Ze roept ertoe op dat men minstens inzake leesvaardigheid doet wat men moet doen, namelijk de realiteit onder ogen zien. We gaan erop achteruit. Het heeft geen enkele zin om de kop in het zand te steken, ook al doorprikt dat misschien de krampachtig opgebouwde goednieuwsshow die de minister soms geeft.

Als we het onderwijs willen versterken, aldus Caroline Gennez, dan moeten we de conclusies van de onderzoeken, zoals die over de daling van het leesvaardigheidsniveau, onder ogen zien. Dan moeten we, meer dan tot nu toe in het eindtermendebat werd gedaan, over oplossingen praten. Basisgeletterdheid enkel op het niveau 2 van PISA is volgens haar een te beperkte ambitie. Zij vraagt zich af waarom we zo weinig ambitieus zijn voor bepaalde groepen leerlingen. We moeten ambitieus zijn voor iedereen.

Die eindtermen zijn al minimumdoelen waarmee de onderwijsinspectie de kwaliteit moet toetsen. Die minimumdoelen moeten voor iedereen bindend worden gemaakt. Zo kan basisgeletterdheid, alvast voor taalvaardigheid in het Nederlands, overbodig worden gemaakt. Het concept basisgeletterdheid kan volgens Caroline Gennez ook in andere domeinen terugkeren. Het ging ook over geletterdheid wiskunde en over mediawijsheid. Dat moet dan maar eens rustig worden bekeken in een volgende fase.

Met betrekking tot de kennis van het Nederlands mag men niet op zijn lauweren rusten. Integendeel, dat is de essentie van kennisontwikkeling. Misschien was er in het verleden wel eens discussie over het belang van de kennis van het Nederlands. De ene verweet de andere onvoldoende ambitie. Dat moeten we nu achter ons laten, vindt Caroline Gennez, we moeten durven te zeggen dat we wel degelijk ambitieus zijn. We moeten inzetten op een betere kennis van alle aspecten van het Nederlands: technisch, leesvaardigheid, begrijpend lezen, leescultuur, vertelcultuur, synthetisering, dialoog, proza, poëzie enzovoort. Het is voor al die domeinen even belangrijk.

Nu dient de kans zich aan om dat alles in de praktijk om te zetten. De noodzaak is immers voldoende wetenschappelijk onderbouwd: Transbaso, PIRLS, MARS, TIMSS, PISA enzovoort. Caroline Gennez zegt het daarover al gehad te hebben, en ook over de noodzaak van de versterking van de lerarenopleiding. Er is meer nodig dan een structuurhervorming die niet ingrijpt op de curricula en weinig op de context. Er moet in het secundair leerplichtonderwijs worden ingezet op het sensibiliseren van sterke profielen om in te stromen in de lerarenopleiding aan de hogescholen en bij de bachelors en zeker ook nadien bij de masters. Er moet constructief worden nagedacht over de masters in het basisonderwijs. Professor De Fraine verwacht daar volgens Caroline Gennez veel heil van, net als van het versterken van het niveau van de leerkrachten in het basisonderwijs.

Over dat laatste zijn volgens Caroline Gennez zeker niet alle argumenten uitgewisseld: het beleidsvoerend vermogen in basisscholen kan sterker, eventueel met de instroom van masters. Caroline Gennez vindt ook dat de directies moeten worden versterkt die in het basisonderwijs het beleidsvoerend vermogen aansturen. Dit moet met het oog op de participatieve, taalrijke schoolcultuur, en op sterke leerplannen die op maat van de schoolcontext kinderen meer kunnen laten leren en meer uit hun eigen mogelijkheden laten halen, zeker in het Nederlands.

Caroline Gennez hoopt dat zij haar collega's van de meerderheid heeft overtuigd. Zij herhaalt dat zij dit punt belangrijk genoeg vindt om erop te blijven aandringen. Zij zegt te weten dat er ruimte is en 'goesting' en draagvlak. Zij vindt dat het momentum niet mag voorbijgaan. Zij wil tot slot voorlezen uit een volgens haar mening illuster opiniestuk – en zij vraagt haar collega's te raden wie het geschreven heeft: "De kwaliteit van ons onderwijs daalt. De groep die afvalt, wordt groter maar ook het aantal toppers gaat omlaag. De kloof in ons onderwijs blijft groot tussen zij die hoge toppen scheren en zij die worstelen, tussen jongeren die thuis Nederlands spreken en jongeren met een andere thuistaal, tussen jongeren uit kwetsbare gezinnen en jongeren uit kansrijke gezinnen.". Caroline Gennez stelt dat de oplossing er niet uit bestaat het ambitieniveau aan te passen aan de leerlingenpopulatie, neen, de lat moet voor iedereen zo hoog mogelijk worden gelegd. En zij citeert verder: "Ambitie en de nodige middelen en ruimte voor leerkrachten om dat waar te maken, kunnen het niveau opnieuw opkrikken en bovendien de kloof mee dichten.". Caroline Gennez stelt dat zij het zelf niet beter zou kunnen zeggen. Zij hoopt dat haar collega's de uitgestoken hand willen aannemen.

Caroline Gennez roept op om samen de lat hoog te leggen voor alle leerlingen en voor alle vakken, te beginnen met het Nederlands. Ze is ervan overtuigd dat er in de commissie mensen van goede wil en goede overtuiging zijn om dat waar te maken. Maar dan moet niet alleen in het onderwijs ambitie worden nagestreefd, maar moet men ook zelf ambitieus zijn. De ambitie voor de kennis van het Nederlands moet hoger worden gelegd. Het instrument van de eindtermen en het voorliggende voorstel van decreet moeten op die manier worden gewijzigd, zodat dat ook effectief resultaat zal hebben. Caroline Gennez hoopt dat ze voldoende overtuigend is geweest om samen te kunnen werken om het ambitieniveau voor Nederlands sterker te maken voor alle leerlingen en alle richtingen op alle onderwijsniveaus.

Koen Daniëls staat versteld van de spreekvaardigheid, de emotionaliteit en de pathos die Caroline Gennez aan de dag legt om het Nederlands te bezingen. Hij vindt het ook opmerkelijk dat ze plots professor Wouter Duyck en ontwikkelingspsycholoog Wim Van den Broeck ontdekt heeft, maar betreurt dat ze daarbij selectief te werk gaat. Verder wijst Koen Daniëls erop dat eindtermen ook een erkennings- en financieringsvoorwaarde zijn, terwijl Caroline Gennez het enkel aan de leerling linkt, wat de facto zou betekenen dat als een school daar niet in slaagt, ze middelen moet verliezen.

Koen Daniëls stelt ook vast dat Caroline Gennez doet alsof de eindtermen al bekend zijn. Die zijn echter nog niet ontwikkeld, nog niet gevalideerd, nog niet in een ontwerp van decreet door de regering naar het parlement gestuurd, en ze zijn nog niet goedgekeurd. De N-VA zal gaan voor ambitieuze eindtermen Nederlands. Maar ze zijn nog niet bekend, en dus kunnen voor de eerste graad ook nog niet die eindtermen aangeduid worden die men basisgeletterdheid kan noemen. De spreker stelt ook dat Caroline Gennez opmerkte dat ze aso, tso, bso en kso niet wil, maar dan wel professoren citeerde die zeggen dat de keuze moet worden uitgesteld bij een homogeen publiek en worden vervroegd bij een heterogeen publiek.

Koen Daniëls besluit dat hij niet overtuigd is. Caroline Gennez heeft immers niet kunnen aantonen dat, indien 'alle' wordt ingeschreven, zoals in haar voorliggende amendementen, ze de lat dan niet op de grond zal moeten leggen. Hij betreurt dat ten zeerste, net als het feit dat het nu langer zal duren voordat de ontwikkelcommissies aan de slag kunnen. De N-VA-fractie zal in elk geval heel kritisch kijken naar wat er uitkomt inzake Nederlands, en zal dan oordelen wat op welk niveau nodig is. Afsluitend verwijst Koen Daniëls naar amendement nr. 9 van de meerderheid, waarin staat dat, als het geëvalueerd wordt op zijn effectiviteit, de basisgeletterdheid verder kan gaan in graden en onderwijsniveaus.

Doordat Caroline Gennez verder gaat dan het verste voorstel dat op tafel lag in de kerngroep, namelijk een aantal eindtermen aanduiden als eindtermen basisgeletterdheid, komen er twee vragen bij *Jo De Ro* op.

Ten eerste ging het in de kerngroep uitgebreid over de groep leerlingen waarvoor eindtermen Nederlands problematisch zijn, bijvoorbeeld doordat ze heel laat in het lager onderwijs belanden. Hoe gaat Caroline Gennez dan om met kinderen die in het vierde, vijfde of zesde terechtkomen in de OKAN?

Ten tweede stelt hij dat de eindtermen nog moeten worden uitgeschreven. Voorlopig zijn er enkel de bestaande eindtermen voor het basisonderwijs Nederlands. Het lijkt hem onhaalbaar dat die allemaal, van punt 1.1, Nederlands luisteren, tot punt 6.7, begrippen en termen, door elke leerling van het basisonderwijs moeten worden gehaald op de leeftijd van 12 jaar. De spreker zelf en zijn fractie zijn voorstander van een hoge lat voor basisgeletterdheid. Er is genoeg gezegd dat die hoge lat er in deze tekst niet gekomen is. Maar dat sp.a verwacht dat alle eindtermen Nederlands moeten worden gehaald, dat gaat er bij de spreker niet in, gezien de grote diversiteit in de capaciteiten – en dan gaat het niet enkel over afkomst of thuistaal – waarover de kinderen beschikken.

Kathleen Helsen zegt dat de amendementen van Caroline Gennez haar niet verrassen, omdat de discussie gedurende maanden is gevoerd. De verschillende visies zijn ondertussen gekend. Ze is het echter niet eens met de amendementen. Ze vindt het immers niet goed om de minimumdoelen gelijk te stellen aan datgene wat als maximumdoel mogelijk is. Ze is ervan overtuigd dat, wanneer de competenties in het Nederlands en alle eindtermen op leerlingenniveau worden geformuleerd, het minimum gelijk is aan het maximum. En ofwel betekent dit dat er een verlaging komt van het onderwijsniveau, ofwel betekent dit dat weinigen over de lat zullen geraken. Geen van beide effecten zijn wenselijk. En daarom kan de spreker zich niet vinden in die amendementen.

Er is nu een concept basisgeletterdheid ingevoerd. De discussie is zeer lang en zeer grondig gevoerd, in voorbereiding van dit voorstel van decreet. Er wordt voorzichtig omgesprongen met de invoering van het concept basisgeletterdheid, omdat men wil voorkomen dat het werken met basisgeletterdheid en eindtermen op zeer jonge leeftijd net tot effect zou hebben dat de aandacht voor het minimale, de basisgeletterdheid, veel groter wordt dan de eindtermen. Daarom is er zeer bewust voor gekozen om het concept pas in te voeren voor de eerste graad van het secun-

dair onderwijs, zodat de eindtermen de doelen zijn waarvoor in het basisonderwijs gewerkt wordt. Het TIMSS- en het PIRLS-onderzoek tonen aan dat die basisgeletterdheid in het vierde leerjaar eigenlijk wel zeer goed wordt gehaald en dat het daar nog geen element is waarvoor grote aandacht nodig is.

Wat het secundair onderwijs betreft, zou het worden ingevoerd voor de eerste graad, om het nieuwe concept grondig op te volgen en te evalueren en te bekijken op welke manier het ook in andere onderwijsvormen en andere graden kan worden geïmplementeerd. Eerst zou het concept worden ingevoerd in de eerste graad, om dan te bekijken op welke manier er eventueel bijsturingen nodig zijn en op welke manier het in de toekomst een vertaling kan krijgen naar andere niveaus of graden.

De spreekster vreest dat het voorstel dat de sp.a in de amendementen doet, niet de effecten heeft die de commissie beoogt. Want het doel dat de commissie in haar geheel vooropstelt, is hetzelfde. Er is alleen geen eensgezindheid over de manier waarop die doelen het best worden bereikt.

Caroline Gennez stelt voor de vragen van Jo De Ro te bespreken. Ze is zeker bereid om eventuele verfijningen aan te brengen. Ze wil constructief blijven. Ze wil tevens in herinnering brengen dat met betrekking tot dit proces alle afspraken met de voeten zijn getreden. Alle partijen, behalve het Vlaams Belang, zouden zich met betrekking tot de eindtermen op de conclusies van het breed maatschappelijk debat baseren om tot een gedragen voorstel te komen. Daar is geen kans toe geweest. Het was de bedoeling hoorzittingen te organiseren. De agenda van de commissie is echter gemanipuleerd om dit niet te moeten doen. Er wordt vergaderd om bepaalde zaken door te duwen. Caroline Gennez stelt voor hierover nog even te reflecteren en om de discussie ten gronde te voeren op basis van de reflectienota's.

3.6. Proceduredebat: stemming

Koen Daniëls vraagt wat nu eigenlijk de planning en de timing is. Er zijn twee amendementen van sp.a besproken. Hij heeft echter nog vragen over andere amendementen. Het is echter niet evident vragen te stellen aan mensen die de zaal hebben verlaten.

Kathleen Helsen vindt dat de commissieleden in eer en geweten kunnen oordelen over de voorliggende amendementen.

Jan Durnez stelt dat de verlengingen zijn aangekondigd. Als er nu niet wordt bewogen, wordt het programma helemaal verlaten. De tweede lezing is aangekondigd. Als de artikelsgewijze stemming wordt gehouden, kan de commissie verder.

Kathleen Krekels merkt op dat er nog belangrijke amendementen zijn ingediend die een discussie waard zijn. Zij vindt dan ook dat de vergadering op een ander tijdstip moet worden voortgezet.

Kathleen Helsen herhaalt dat perfect kan worden geoordeeld over de amendementen en over het voorstel van decreet. Er kunnen tijdens de tweede lezing nadien opnieuw amendementen worden ingediend. Ook voor de plenaire vergadering kunnen nog amendementen worden ingediend. Dit dossier is verre van afgehandeld, maar de eerste stap is gezet. Die eerste stap moet de mogelijkheid creëren om een tweede lezing te houden en om een uitvoerige plenaire discussie te voeren. Die kansen moeten worden gegrepen. De commissieleden kunnen nadien hun oordeel bijsturen. Ze ziet niet meteen een probleem.

Ann Brusseel vindt het niet comfortabel de ene dag voor iets en een andere dag voor iets anders te stemmen. Ze wil niet tot de stemming overgaan. Ze wil eerst met Jo De Ro praten over een aantal zaken. Ze wil ruggenspraak met andere

Vlaamse volksvertegenwoordigers alvorens te stemmen. Ze stemt het liefst in eer en geweten.

Koen Daniëls merkt op dat een artikelsgewijze stemming het maximum is van wat deze dag nog kan worden gedaan. Er kan niet over het geheel worden gestemd. Hoewel hij dat graag zou zien, kan het voorstel van decreet niet in werking treden. Hij stelt vast dat van de oppositie niemand meer aanwezig is, wat voor hun rekening is, dat zijn fractie de ter plaatse ingediende amendementen nog niet heeft kunnen bespreken, dat reflectienota's zijn aangekondigd en dat om een tweede lezing is gevraagd. Hij wil dat respecteren.

Kathleen Helsen wil het voorstel van decreet niet op de Griekse kalender zetten, maar beslissingen nemen. Als ze een stap vooruit willen zetten, is het beter om vandaag wel te stemmen over de artikelen. Er kan dan volgende week een tweede lezing worden georganiseerd om ten gronde stil te staan bij de verschillende artikelen en amendementen. Als er vandaag niet over de artikelen wordt gestemd, kan er volgende week geen tweede lezing komen.

Koen Daniëls vraagt de schorsing om leden terug te halen zodat de N-VA-fractie volledig kan zijn.

Jos De Meyer gaat akkoord met de opmerkingen van Jan Durnez en vraagt eveneens de stemming. Hij had begrepen dat dit de bedoeling was van vandaag. Hij vraagt ook om binnen de meerderheid na te denken over hoe ze in de toekomst met decreten zullen omgaan.

4. Artikelsgewijze stemming

4.1. Stemming over de amendementen nr. 25 tot en met 52

Ter stemming gelegd, worden de door sp.a ingediende amendementen verworpen bij unanimiteit van 10 stemmen.

4.2. Stemming over de amendementen nr. 1 tot en met 24

Ter stemming gelegd, worden de door de meerderheid ingediende amendementen aangenomen bij unanimiteit van 10 stemmen.

4.3. Stemming over het opschrift en de artikelen van het voorstel van decreet

Ter stemming gelegd, worden daarna de artikelen en het opschrift van het voorstel van decreet, zoals desgevallend gewijzigd door de amendementen 1 tot en met 24, aangenomen bij unanimiteit van 10 stemmen.

Gezien er een tweede lezing gevraagd werd, kon er geen eindstemming worden gehouden over het geheel van het voorstel van decreet. Van de in eerste lezing door de commissie aangenomen artikelen werd wel een parlementair stuk gemaakt (*Parl.St.* Vl.Parl. 2017-18, nr. 1364/6), dat de basis vormde voor de bespreking in tweede lezing.

II. Tweede lezing

1. Toelichting van de amendementen nr. 53 tot en met 57 door Elisabeth Meuleman

Elisabeth Meuleman licht de vijf door haar ingediende amendementen toe (*Parl. St.* Vl.Parl. 2017-18, nr. 1364/7). Volgens haar was er rond de herfstvakantie bijna een consensus tussen alle partijen bereikt over het voorstel van decreet over de

eindtermen. Groen, sp.a, N-VA en Open Vld zaten volgens haar op eenzelfde lijn. Maar toen werd de timing plots belangrijker dan de inhoud en nam de regering het werk aan het voorstel van decreet uit handen van de parlementsleden. Met haar amendementen wil de spreekster tegemoetkomen aan de bezorgdheden van de leden van de kerngroep, en aan het advies en de bezorgdheden van de Raad van State.

Volgens Elisabeth Meuleman vonden de genoemde vier partijen dat er wat betreft de levensbeschouwelijke vakken meer nadruk moet liggen op de interlevensbeschouwelijke competenties: het begrijpen van elkaars levensbeschouwingen en het verdraagzaam zijn daarin, en het respecteren van de verschillen in de levensbeschouwingen in een superdiverse samenleving. Onder andere het onderzoek van de Koning Boudewijnstichting toont aan dat er op dat vlak werk aan de winkel is. Ook maatschappelijke gebeurtenissen tonen dat aan. Er is vanuit het maatschappelijke debat een zeer duidelijke vraag om meer nadruk te leggen op de interlevensbeschouwelijke competenties.

Uit het advies van de Raad van State blijkt dat het vandaag moeilijk is om binnen de contouren van de Grondwet zwaar in te grijpen in de levensbeschouwelijke vakken zoals ze nu zijn. Er is een vraag naar een gemeenschappelijke sokkel en naar meer controle over wat er in de levensbeschouwelijke vakken wordt onderwezen. Daarom vraagt Elisabeth Meuleman dat onderwijsjuristen hun licht daarover zouden laten schijnen in een hoorzitting. Zij weet dat het niet realistisch is om dat in januari 2018 alsnog te doen. Het is immers duidelijk gebleken dat er daar geen draagvlak voor is in de commissie. Het parlement heeft zich neergelegd bij een formulering waarop de Raad van State nog opmerkingen heeft. Er is een amendement ingediend om daaraan tegemoet te komen. Het is Elisabeth Meuleman echter niet duidelijk hoe de nieuwe formulering van het voorstel van decreet tegemoetkomt aan de bezorgdheden van de Raad van State.

Los daarvan heeft zij via amendering een nieuw voorstel ingediend. Samen met enkele andere fracties is zij voorstander van een apart vak LEF. In de tweede paragraaf van de algemene toelichting bij het voorstel van decreet wordt gesteld dat de leerplanmakers de competenties in vakken of vakkenclusters moeten toewijzen. Het is duidelijk dat ingrijpen in de levensbeschouwelijke vakken met een gemeenschappelijke interlevensbeschouwelijke sokkel niet zal lukken. Daarom moet er een apart vak komen. Maar binnen de huidige contouren van het voorstel van decreet is dat niet mogelijk, het voorstel van decreet zegt immers dat er geen competenties of doeleinden meer zullen worden toegewezen aan vakken. Vandaar haar suggestie om via de amendementen nr. 54, 55 en 57 een zeventiende sleutelcompetentie toe te voegen aan het voorstel van decreet, te weten: competenties voor interlevensbeschouwelijke dialoog en interlevensbeschouwelijk samenleven, en voor ethiek en filosofie. Zo kan hieraan in de nieuwe eindtermen voldoende aandacht worden besteed, zonder dat in een apart vak te stoppen. Elisabeth Meuleman acht dit voorstel om meer aandacht te geven aan de interlevensbeschouwelijke competenties haalbaar zonder verder in te grijpen in de levensbeschouwelijke vakken.

Een vierde amendement (amendement nr. 56) komt tegemoet aan een bezorgdheid van de Raad van State, rond de 'andere doelen', die worden ingevoerd in de sectie secundair onderwijs, en waarrond de Raad van State zeer expliciet stelt dat dit niet voldoet aan de wettelijkheid. Het lid citeert: "De aard van deze doelen wordt niet of nauwelijks gepreciseerd. Evenmin is duidelijk in welke mate deze doelen bindend worden opgelegd. Ze worden gezamenlijk ontwikkeld door het Gemeenschapsonderwijs en de verenigingen van schoolbesturen van het gesubsidieerd onderwijs. Ze komen derhalve tot stand op een wijze waarbij noch de regering, of een ander uitvoerend orgaan, noch het Vlaams Parlement betrokken is. Het voorgestelde artikel 147 van de Codex Secundair Onderwijs voldoet aldus noch wat de inhoudelijke regeling betreft, noch wat betreft de regeling van de totstandko-

ming aan de uit artikel 24, §5, van de Grondwet voortvloeiende wettigheidsvereiste. Deze essentiële elementen van de regeling inzake de 'andere doelen', moeten bij decreet worden geregeld.". Er is dus duidelijk een probleem wat de andere doelen betreft die nu zijn ingeschreven in het voorstel van decreet. Groen stelt dan ook voor om het artikel 147 te schrappen. Het is immers niet opportuun om iets wat de toets van de wettigheid niet doorstaat, in te voeren. Bovendien geeft het voorstel van decreet op deze manier een vrijgeleide aan inrichtende machten om een reeks andere doelen die mogelijk bindend en evalueerbaar zijn, te ontwikkelen, die aan de controle van het parlement of de regering zijn onttrokken. Dat is fundamenteel in tegenspraak met het feit dat eindtermen in beginsel bij decreet moeten worden vastgelegd. Dit is de verantwoording van het amendement. Er is geen overeenkomstig amendement van de meerderheid dat aan deze opmerking van de Raad van State tegemoetkomt.

Een vijfde en laatste amendement (amendement nr. 53) gaat over een discussie die lang is gevoerd in de kerngroep eindtermen en betreft meer bepaald de invoering van het concept basisgeletterdheid in het lager onderwijs. Groen neemt de formulering zoals die is bepaald voor het secundair onderwijs en voegt dit artikel toe aan artikel 44, §1, tweede lid. Na het tweede lid wordt toegevoegd: "Binnen voormelde eindtermen worden bepaalde eindtermen als basisgeletterdheid aangeduid. De eindtermen basisgeletterdheid moeten door elke individuele leerling worden bereikt. Basisgeletterdheid zijn die eindtermen die ertoe strekken te kunnen participeren in de maatschappij. In uitzonderlijke gevallen kan de klassenraad gemotiveerd beslissen dat een individuele leerling een eindterm basisgeletterdheid niet moet bereiken.". De exacte formulering van het secundair onderwijs dus wordt overgenomen voor het basisonderwijs. De verantwoording is dat de hoofdonderzoekster van het PIRLS-onderzoek, professor Bieke De Fraine, hier op 14 december is gehoord omdat de commissie ongerust was over de resultaten leesvaardigheid bij kinderen in het vierde leerjaar van het basisonderwijs. Er is een spectaculaire daling geconstateerd. Velen waren voorstander om het concept basisgeletterdheid in het lager onderwijs in te voeren. Het helpt niet om het in te voeren in een eerste graad secundair omdat dat te laat is. Uit het PISA-onderzoek bij 15-jarigen blijkt dat 17 percent onvoldoende scoort om te kunnen functioneren in de maatschappij. De kiem hiervoor wordt natuurlijk veel vroeger gelegd. Er moet dan ook vroeger worden geremedieerd.

Er zijn ook een aantal angsten. De Vlor bijvoorbeeld is geen voorstander van het concept basisgeletterdheid omdat er in het basisonderwijs geïntegreerd en ontwikkelingsgericht moet kunnen worden gewerkt. Elisabeth Meuleman ziet niet in hoe het idee van basisgeletterdheid het geïntegreerd en ontwikkelingsgericht werken in de weg zou staan. Natuurlijk zijn er dingen die geleidelijk aan door leerlingen uit het basisonderwijs op hun eigen tempo worden bereikt, maar voor een aantal zaken, zoals bijvoorbeeld zwemmen, kan men zeggen dat leerlingen dat op een bepaalde leeftijd moeten kunnen. Zo ook voor een aantal competenties op het vlak van de Nederlandse taal waarvan men kan verwachten dat leerlingen ze vroeger zouden moeten kunnen behalen omdat ze essentieel zijn voor hun verdere ontwikkeling. Het zijn natuurlijk de ontwikkelcommissies die binnen de eindtermen een aantal eindtermen basisgeletterdheid met een asterisk aanduiden. Het is aan hen om te zeggen wat haalbaar is en wat niet.

2. Bespreking

2.1. Tussenkomst van Jo De Ro

Jo De Ro is niet ongevoelig voor de opmerking die Elisabeth Meuleman heeft gemaakt met betrekking tot de opmerkingen van de Raad van State over alles wat er in het voorstel van decreet geschreven is rond interlevensbeschouwelijke dialoog en interlevensbeschouwelijke competenties. De drie indieners van het voorstel van

decreet hebben het advies zeer grondig gelezen. Ze stellen echter vast dat in het advies van de Raad van State twee elementen zeer nadrukkelijk terugkomen, zowel in punt 9 als in punt 11, waar aan de ene kant de vrijheid van onderwijs en aan de andere kant de vrijheid van godsdienst nog eens worden duidelijk gemaakt. Verder wordt de wetgevende macht er daarin attent op gemaakt dat ze daar niet zomaar mag doen wat ze misschien denkt te willen of te mogen doen.

In alle amendementen die de meerderheid heeft ingediend, werd rekening gehouden met zowel opmerkingen van technische aard als met inhoudelijke opmerkingen. De grootste vragen zijn volgens de spreker de vragen over interlevensbeschouwenlijke competenties. Die zijn niet zomaar op te lossen met een of ander amendement. Aan de ene kant wordt gezegd dat, als men wil ingrijpen, dat decretaal moet gebeuren, gezien het legaliteitsbeginsel in onderwijsaangelegenheden. Aan de andere kant wordt er gezegd dat men moet oppassen, omdat het parlement misschien niet de vrijheid heeft om daarop in te grijpen, in de huidige context van de Grondwet. De spreker is dan ook van oordeel dat de amendementen van de meerderheid en het initieel voorstel van decreet zover gaan als mogelijk was.

Verschillende sprekers van Open Vld hebben al een aantal keer heel duidelijk het woord gevoerd over LEF. Open Vld is daarvan ook absoluut geen tegenstander, maar is wel hoopvol gestemd over initiatieven zoals het project rond burgerschap dat sinds dit schooljaar in heel wat scholen van het gemeenschapsonderwijs loopt. Het veld beweegt daarin mee, al gebeurt dat misschien niet aan de snelheid die zijn fractie zou willen halen.

Wat betreft amendement nr. 53 van Elisabeth Meuleman en de Groenfractie, over de basisgeletterdheid, vindt Open Vld de signalen die uit de studies blijken en die in de hoger reeds vermelde hoorzitting van 14 december werden verwoord, uitermate ernstig. Ze wil dat er op verschillende terreinen actie wordt ondernomen. Uiteraard kan het parlement, door de ambitieuze eindtermen die werden geschreven vanuit dit parlement goed te keuren, een impuls geven. Het lijkt de spreker zinnig om de specialisten in de ontwikkelcommissie te vragen of zij, naast het uitschrijven van eindtermen op basis van de sleutelcompetenties vervat in het voorstel van decreet, ook de toets kunnen doen van wat de eindtermen basisgeletterdheid zouden kunnen zijn in het lager onderwijs. Het verbaast Jo De Ro dat er in het advies van de Vlor zo categoriek, en redelijk beperkt in uitleg wordt gesteld dat men dat niet ziet zitten. Op zijn vraag waaraan dat dan ligt, heeft hij verschillende reacties gekregen. Is het bijvoorbeeld pedagogisch onmogelijk op die leeftijd? Daarop krijgt hij geen eenduidig antwoord. Zouden de specialisten van de ontwikkelcommissie kunnen uitzoeken wat er mogelijk is?

2.2. Tussenkomst van Koen Daniëls

Koen Daniëls wil namens N-VA graag kort stilstaan bij de vijf amendementen. Via de amendementen nr. 54, 55 en 57 wil men competenties voor interlevensbeschouwelijke dialoog en interlevensbeschouwelijk samenleven, ethiek en filosofie toevoegen. Het advies van de Raad van State is ter zake zeer duidelijk in zijn onduidelijkheid. Het zegt dat men eigenlijk niet kan zeggen dat men wil dat er in die leerplannen hierover iets wordt opgenomen, want als men dat wil, moet men daarvan eindtermen maken. Van die interlevensbeschouwelijke competenties die onderling werden afgesproken door de levensbeschouwingen kan men dus een artikel maken, en dat zijn dan eindtermen. Maar als men daarvan eindtermen maakt, komt men volgens de Raad van State heel erg op gespannen voet te staan met de godsdienstvrijheid en met de vrijheid van meningsuiting. Dus als men dat doet, bestaat de kans dat dat artikel wegens ongrondwettelijkheid, door het Grondwettelijk Hof, zal worden vernietigd, en dan blijft er niets over. De spreker vindt het op dit moment het hoogst haalbare. Het wordt afwachten wat de toekomst brengt. Vroegere adviezen van de Raad van State en het Grondwettelijk

Hof waren eigenlijk een heel stuk stelliger. De verdere evolutie van dit gegeven is per definitie nog niet gekend, maar het is belangrijk om toch al iets te realiseren op dat punt. De N-VA vindt het eigenlijk veel belangrijker dat een directeur of zijn aangestelde de lessen mee kan volgen en kan vaststellen of de eindtermen worden tegengesproken, dat er Nederlands wordt gesproken, dat er niet wordt opgeroepen tot iets ongeoorloofds, dat hij kan vaststellen of er al dan niet wordt ingegaan tegen internationale rechten en vrijheden. Dat lijken de N-VA operationeel zeer belangrijke zaken om mee te nemen.

Dan is er amendement nr. 56 op artikel 147 van de codex inzake de 'andere doelen'. Met alle respect voor de Raad van State – misschien komt het doordat ze het advies hebben moeten geven op dertig dagen – raadt Koen Daniëls iedereen toch aan om dat artikel 147 te lezen. Dat stelt: "Naast in voorkomend geval de eindtermen, de uitbreidingsdoelen Nederlands en de specifieke eindtermen, zijn de andere doelen (….)". Er zijn dus andere doelen. De volgende alinea van dat artikel 147 is belangrijk, dat stelt dat de doelen gezamenlijk worden ontwikkeld door alle schoolbesturen. Het lid maakt een vergelijking. Als er van de beroepskwalificaties wordt afgeweken die door de Vlaamse Regering worden vastgesteld, dan moet er inhoudelijk een akkoordverklaring zijn van de betreffende sectoren. Dat is het voornaamste dat in het artikel staat.

Vandaag bestaan er naast de eindtermen ook doelen. De meerderheid wilde net het punt aanpakken dat leerlingen die in dezelfde studierichting zitten maar in een school die behoort tot een ander net of een andere koepel, eigenlijk iets anders zien. Dat zorgt ervoor dat men niet kan overgaan van het ene net naar het andere omdat het niet op elkaar aansluit. Dat is bizar. Het huidige voorstel van decreet stelt dat er minimumdoelen zijn, namelijk de eindtermen. Daarnaast zijn er andere doelen die worden vastgelegd over de netten heen. Die komen dan ook nog eens in het curriculumdossier – dat vergeet de Raad van State – dat wel de procedure doorloopt. De regering is dus wel degelijk betrokken. De curriculumdossiers worden immers door de regering goedgekeurd. Derhalve is er wel voldaan aan de opmerking van de Raad van State.

Amendement nr. 53 gaat over de basisgeletterdheid. Het behoeft weinig woorden dat N-VA die basisgeletterdheid belangrijk vindt, niet het minst voor Nederlands maar ook voor andere onderdelen. Voor N-VA zijn er twee grote uitdagingen, die ook in het Masterplan voor de hervorming van het secundair onderwijs stonden. Ten eerste zakt onze groep topleerlingen steil naar beneden. Er is daar sprake van het wegzakken van ambitie. Dat wil N-VA aanpakken. Ten tweede is er ook een grote groep leerlingen – die iet of wat stabiel blijf – die onder het niveau zitten waarbij ze autonoom functioneel kunnen werken. Dat probeert men op te lossen met de basisgeletterdheid. Die is momenteel gesteld in de eerste graad van het secundair onderwijs. Er waren overigens mensen die basisgeletterdheid pas op het einde van het secundair onderwijs wilden. De spreker vindt het goed dat dat niet gebeurd is. Het zou bepaald erg zijn dat men tot zijn achttiende zou moeten wachten om functioneel te kunnen meedraaien in onze maatschappij.

Koen Daniëls verwijst naar de amendementen nr. 9 en 10 van Kathleen Helsen, Jo De Ro en hijzelf waarin staat: "De implementatie van de basisgeletterdheid zal worden gemonitord en op haar effectiviteit worden geëvalueerd door het Vlaams Parlement drie schooljaren na invoering ervan, waarna over de invoering in andere graden of onderwijsniveaus kan beslist worden.". Daar is dus al een vrij duidelijke intentie aanwezig. Hij zou het jammer vinden mocht het kind met het badwater worden weggegooid. Hij zal wel heel kritisch kijken naar de eindtermen zelf die in het parlement zullen passeren. Het is niet omdat er geen basisgeletterdheid is, dat N-VA geen ambitieuze eindtermen wil. Op 14 december was er inderdaad de verontrustende hoorzitting over het PIRLS-onderzoek over begrijpend lezen. De N-VA zal dan ook heel kritisch kijken naar de eindtermen, naar hoe concreet,

ambitieus en duidelijk ze zijn geformuleerd op vlak van Nederlands begrijpend lezen. Die eindtermen zijn momenteel immers zo vaag dat men er alle richtingen mee uit kan.

Met het voorstel van decreet en de amendementen van de meerderheid wordt er volgens Koen Daniëls dus wel degelijk tegemoetgekomen aan de opmerkingen van de Raad van State, althans aan diegene die overeind blijven. Er worden op een aantal vlakken wel degelijk stappen gezet inzake basisgeletterdheid, andere doelen en levensbeschouwing. Bovendien is dit nog maar het kaderdecreet. De N-VA zal, zoals gezegd, zeer kritisch kijken naar de eindtermen die worden ontwikkeld.

De spreker verwijst tot slot naar de indeling in sleutelcompetenties die is gebeurd in zowel het lager als het secundair onderwijs. Hij verwijst daarvoor naar respectievelijk artikel 44 en artikel 139. De competenties zijn dus opgesplitst. Hij roept dan ook op dat de ontwikkelcommissies die worden samengeroepen, ook op die manier zouden worden samengeroepen en niet dat er al allerlei clusteringen gebeuren. Dat komt immers niet toe aan de ontwikkelcommissies. Als er eventueel geclusterd moet worden, moet dat op een ander niveau gebeuren.

2.3. Tussenkomst van Kathleen Helsen

Wat de amendementen nr. 54, 55 en 57 betreft, is de Raad van State volgens *Kathleen Helsen* duidelijk geweest. Idealiter zou het interessant zijn eindtermen te formuleren, maar dit zou tot problemen met de Grondwet leiden. In de Grondwet staan een aantal vrijheden ingeschreven die moeten worden gerespecteerd. Op basis van dat respect voor de grondwettelijke vrijheden is ervoor geopteerd niet in de andere richting te evolueren. De aanpassing in het genoemde meerderheidsamendement is een verduidelijking op vraag van de Raad van State. De Raad van State heeft er immers op gewezen dat het niet duidelijk was op welke leerplannen de interlevensbeschouwelijke competenties van toepassing zijn. Dat is in het amendement verduidelijkt.

Wat het amendement nr. 56 betreft, lijkt het Kathleen Helsen niet wenselijk 'andere doelen' te schrappen. Daardoor zouden immers een aantal belangrijke doelen worden geschrapt. De doelen inzake de basisopties, de doelen die leiden naar beroepskwalificaties zijn toch belangrijke doelen die nu onderdeel uitmaken van het curriculumdossier dat aan de Vlaamse Regering wordt voorgelegd. Op die manier komt het voorstel van decreet tegemoet aan het advies van de Raad van State. Het is dan ook niet wenselijk om, zoals in dit amendement wordt voorgesteld, de andere doelen te schrappen.

Wat het amendement nr. 53 over de basisgeletterdheid betreft, verwijst Kathleen Helsen naar de grondige discussie die is gevoerd. Er is een afweging gemaakt van heel wat voor- en nadelen van de volledige implementatie van een nieuw concept. Er is geoordeeld dat het verstandig zou zijn het concept in eerste instantie beperkt in te voeren, grondig te monitoren en te evalueren. Op die manier kan worden nagegaan op welke wijze het in andere onderwijsniveaus of -graden van toepassing kan zijn. Het is een voorzichtige, maar belangrijke stap. Het lijkt Kathleen Helsen beter naar een voorzichtige en grondige implementatie te gaan dan een totaal nieuw concept meteen op alle niveaus uit te rollen. Om die reden stelt ze voor de keuze aan te houden die in het voorstel van decreet is gemaakt. Op basis van een grondige monitoring en evaluatie moet worden bepaald hoe het concept in de toekomst verder kan worden gehanteerd.

3. Stemmingen

3.1. Artikelsgewijze stemming

Stemming over de amendementen nr. 53 tot en met 57

Ter stemming gelegd, worden de door Groen ingediende amendementen verworpen met 8 stemmen tegen 2.

Stemming over de in eerste lezing door de commissie aangenomen artikelen

Ter stemming gelegd, worden de in eerste lezing door de commissie aangenomen artikelen ongewijzigd aangenomen met 8 stemmen tegen 2.

3.2. Stemming over het geheel

In zijn geheel ter stemming gelegd, wordt het voorstel van decreet daarna eveneens aangenomen met 8 stemmen tegen 2.

4. Goedkeuring van het verslag

Op de bijeenkomst van donderdag 21 december 2017 werd onderhavig verslag, zonder verdere opmerkingen, goedgekeurd bij eenparigheid van 15 stemmen.

Kathleen HELSEN,
voorzitter

Kris VAN DIJCK,
Ann BRUSSEEL
Jos DE MEYER,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

aso	algemeen secundair onderwijs
bso	beroepssecundair onderwijs
buso	buitengewoon secundair onderwijs
IT	informatietechnologie
kso	kunstsecundair onderwijs
LEF	levensbeschouwing, ethiek en filosofie
MARS	Meertaligheid Als Realiteit op School
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OKAN	onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers / onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study
PISA	Programme for International Student Assessment (van de OESO)
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
TIMSS	Trends in International Mathematics and Science Study
tso	technisch secundair onderwijs
Vlor	Vlaamse Onderwijsraad
VSK	Vlaamse Scholierenkoepel

TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE

VOORSTEL VAN DECREET

tot wijziging van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997
en de Codex Secundair Onderwijs, wat onderwijsdoelen betreft,
en tot wijziging van de decreten Rechtspositie onderwijspersoneel

Hoofdstuk 1. Inleidende bepaling

Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.

Hoofdstuk 2. Basisonderwijs

Art. 2. Artikel 44 van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 44. §1. 1° Ontwikkelingsdoelen voor het gewoon kleuteronderwijs zijn minimumdoelen die het Vlaams Parlement wenselijk acht voor die leerlingenpopulatie. Met minimumdoelen wordt bedoeld: een minimum aan kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, bestemd voor die leerlingenpopulatie.

Elke school heeft de maatschappelijke opdracht om de ontwikkelingsdoelen met betrekking tot kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes op populatieniveau bij de leerlingen na te streven.

Voor de kwaliteitscontrole in functie van de erkenning en de doorlichting, zoals bedoeld in artikel 32, 1° en 2°, van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs, van de scholen voor het gewoon kleuteronderwijs, baseert de onderwijsinspectie zich op het nastreven van de ontwikkelingsdoelen.

2° Eindtermen voor het gewoon lager onderwijs zijn minimumdoelen die het Vlaams Parlement noodzakelijk en bereikbaar acht voor die leerlingenpopulatie. Met minimumdoelen wordt bedoeld: een minimum aan kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, bestemd voor die leerlingenpopulatie.

Elke school heeft de maatschappelijke opdracht om de eindtermen met betrekking tot kennis, inzicht, vaardigheden en bepaalde attitudes op populatieniveau bij de leerlingen te bereiken en de eindtermen met betrekking tot bepaalde andere attitudes bij de leerlingen na te streven.

Voor de kwaliteitscontrole in functie van de erkenning en de doorlichting, zoals bedoeld in artikel 32, 1° en 2°, van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs, van de scholen voor het gewoon lager onderwijs, baseert de onderwijsinspectie zich op het bereiken van de eindtermen.

3° Ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon basisonderwijs zijn doelen op het vlak van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes die het Vlaams Parlement wenselijk acht voor zoveel mogelijk leerlingen van een bepaalde leerlingenpopulatie.

Elke school heeft de maatschappelijke opdracht om de ontwikkelingsdoelen met betrekking tot kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes bij de leerlingen na te streven indien opgenomen in het handelingsplan, zoals bepaald in artikel 46.

De school kan steeds extra doelen nastreven bij de leerlingen.

Voor de kwaliteitscontrole in functie van de erkenning en de doorlichting, zoals bedoeld in artikel 32, 1° en 2°, van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs, van scholen voor het buitengewoon basisonderwijs, baseert de onderwijsinspectie zich op het nastreven van de ontwikkelingsdoelen via het handelingsplan, zoals bepaald in artikel 46.

4° Voor het onderwijs in godsdienst, niet-confessionele zedenleer en cultuurbeschouwing, zijn er geen ontwikkelingsdoelen of eindtermen.

§2. De ontwikkelingsdoelen en eindtermen worden geformuleerd in functie van volgende sleutelcompetenties:
1. competenties op het vlak van lichamelijk, geestelijk en emotioneel bewustzijn en op vlak van lichamelijke, geestelijke en emotionele gezondheid;
2. competenties in het Nederlands;
3. competenties in andere talen;
4. digitale competentie en mediawijsheid;
5. sociaal-relationele competenties;
6. competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie;
7. burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven;
8. competenties met betrekking tot historisch bewustzijn;
9. competenties met betrekking tot ruimtelijk bewustzijn;
10. competenties inzake duurzaamheid;
11. economische en financiële competenties;
12. juridische competenties;
13. leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatiedenken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken;
14. zelfbewustzijn en zelfexpressie, zelfsturing en wendbaarheid;
15. ontwikkeling van initiatief, ambitie, ondernemingszin en loopbaancompetenties;
16. cultureel bewustzijn en culturele expressie.

Het Vlaams Parlement haakt deze ontwikkelingsdoelen en eindtermen niet vast aan leergebieden. Het zijn de schoolbesturen die de verbinding maken tussen de ontwikkelingsdoelen en eindtermen en de in dit decreet opgenomen leergebieden.

§3. De ontwikkeling van eindtermen en ontwikkelingsdoelen wordt gecoördineerd door de regering. De regering stelt daartoe een of meerdere ontwikkelcommissies samen die ten minste bestaan uit leerkrachten uit basis- en secundair onderwijs, de vertegenwoordigers van het Gemeenschapsonderwijs en de verenigingen van schoolbesturen van het gesubsidieerd onderwijs en vak- en andere experten uit het hoger onderwijs. De ontwikkelcommissie formuleert een beperkt aantal van sober geformuleerde, duidelijke, competentiegerichte en evalueerbare eindtermen en ontwikkelingsdoelen waar de aspecten kennis, vaardigheden, inzichten en indien van toepassing attitudes aan bod komen. Ze geeft ook het belang en de uitgangspunten ervan aan.

De ontwikkelde eindtermen en ontwikkelingsdoelen worden vervolgens door de ontwikkelcommissie voorgelegd aan een valideringscommissie. De valideringscommissie bestaat uit leden van de onderwijsinspectie en andere experten. De valideringscommissie valideert of stuurt de ontwikkelde eindtermen of ontwikkelingsdoelen terug naar de ontwikkelcommissie met het oog op bijsturing, waarna ze finaal ter validering aan de valideringscommissie worden voorgelegd. De valideringscommissie bewaakt de coherentie, consistentie en evalueerbaarheid van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen.

De ontwikkelingsdoelen en eindtermen worden door de regering als een ontwerp van decreet ingediend bij het Vlaams Parlement. Het Vlaams Parlement kan het initiatief nemen de in het eerste lid voorziene procedure op te starten.

De ontwikkelingsdoelen en eindtermen worden periodiek gescreend op hun actualiteitswaarde en worden zo nodig bijgestuurd. De regering bepaalt de procedure voor deze screening en bijsturing.

§4. In afwachting van ontwikkelingsdoelen en eindtermen tot stand gekomen in uitvoering van de bepalingen van dit artikel blijven de bestaande ontwikkelingsdoelen en eindtermen van toepassing.

Bij de ontwikkeling en de implementatie van de ontwikkelingsdoelen en eindtermen wordt rekening gehouden met de coherentie en continuïteit over het kleuter- en lager onderwijs heen en de aansluiting op de eindtermen en ontwikkelingsdoelen van het secundair onderwijs, zonder de eigenheid van het basisonderwijs uit het oog te verliezen.

§5. Het Vlaams Parlement keurt een beperkt aantal van sober geformuleerde, duidelijke, competentiegerichte en evalueerbare eindtermen en ontwikkelingsdoelen goed waar kennis telkens geëxpliciteerd wordt en vaardigheden, inzichten en indien van toepassing attitudes aan bod komen.”.

Art. 3. Artikel 44bis van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

“Art. 44bis. §1. Wanneer een schoolbestuur oordeelt dat de eindtermen of de ontwikkelingsdoelen onvoldoende ruimte laten voor de eigen pedagogische en onderwijskundige opvattingen of ermee onverzoenbaar zijn, dient het bij de regering een aanvraag tot gelijkwaardigheid in door vervangende eindtermen en/of ontwikkelingsdoelen voor te stellen. De indiening gebeurt uiterlijk op 1 september van het schooljaar voorafgaand aan het schooljaar waarin de vervangende eindtermen of ontwikkelingsdoelen zullen gelden.

Wanneer de aanvraag gebeurt ingevolge een wijziging van ontwikkelingsdoelen of eindtermen door het Vlaams Parlement, geldt een gedoogperiode van één volledig schooljaar waarbinnen de aanvrager nog met de oude eindtermen of in voorkomend geval oude afwijkende eindtermen mag werken.

De aanvraag is slechts ontvankelijk indien precies wordt aangegeven waarom de eindtermen of de ontwikkelingsdoelen onvoldoende ruimte laten voor de eigen pedagogische en onderwijskundige opvattingen of waarom ze ermee onverzoenbaar zijn. Het schoolbestuur stelt in dezelfde aanvraag vervangende eindtermen of ontwikkelingsdoelen voor.

§2. De regering beoordeelt of de aanvraag ontvankelijk is en, zo ja, of de vervangende eindtermen of ontwikkelingsdoelen in hun geheel gelijkwaardig zijn met deze eindtermen of ontwikkelingsdoelen goedgekeurd door het Vlaams Parlement, en bijgevolg toelaten gelijkwaardige studiebewijzen af te leveren. De regering beslist uiterlijk op 31 december van het voorafgaande schooljaar over de aanvraag.

De gelijkwaardigheid wordt beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:
1° het respect voor de fundamentele rechten en vrijheden;
2° de vereiste inhoud, in functie van de sleutelcompetenties, zoals bepaald in artikel 44;

3° de formulering
   a) gebeurt onder de vorm van ontwikkelingsdoelen of eindtermen, naargelang van het geval;
   b) laat toe om na te gaan in welke mate bij een leerlingenpopulatie ontwikkelingsdoelen worden nagestreefd of eindtermen worden bereikt.

Voor de beoordeling van de ontvankelijkheid en van de gelijkwaardigheid wordt het gemotiveerd advies ingewonnen van een commissie van deskundigen en van de onderwijsinspectie en wordt telkens de aanvrager gehoord. De regering bepaalt de verdere regels voor de samenstelling van de commissie van deskundigen en van de procedure.

§3. De vervangende eindtermen of ontwikkelingsdoelen die door de regering ontvankelijk en gelijkwaardig zijn beoordeeld, worden binnen zes maanden ter goedkeuring ingediend bij het Vlaams Parlement.".

Art. 4. Artikel 45 van hetzelfde decreet wordt vervangen door wat volgt:

"Art. 45. §1. Vanuit de ontwikkelingsdoelen voor het gewoon kleuteronderwijs en de eindtermen voor het gewoon lager onderwijs, worden door het schoolbestuur in omvang beperkte leerplannen ontwikkeld die voldoende ruimte laten voor de inbreng van scholen, leraren, lerarenteams of leerlingen. In de leerplannen zijn in elk geval alle door het Vlaams Parlement goedgekeurde ontwikkelingsdoelen voor het kleuteronderwijs en eindtermen voor het gewoon lager onderwijs letterlijk opgenomen waarbij transparant het onderscheid gemaakt wordt welke doelen de eindtermen realiseren en met welke doelen de ontwikkelingsdoelen worden nagestreefd. De leerplannen zijn voor de onderwijsinspectie een aanvullend instrument om het kwaliteitsbeleid van een school te kaderen.

Leerplannen worden ter goedkeuring door de onderwijsverstrekkers ingediend bij de onderwijsinspectie. Met het oog op het waarborgen van het studiepeil keurt de Vlaamse Regering volgens de vooraf door haar bepaalde criteria en op advies van de onderwijsinspectie, de leerplannen goed.

§2. Alle leerplannen, met inbegrip van de leerplannen godsdienst, niet-confessionele zedenleer en cultuurbeschouwing, zijn in overeenstemming met de internationale en grondwettelijke beginselen inzake de rechten van de mens en van het kind in het bijzonder en respecteren de goedgekeurde eindtermen en ontwikkelingsdoelen. De leerplannen godsdienst, niet-confessionele zedenleer en cultuurbeschouwing respecteren tevens de interlevensbeschouwelijke competenties.

De directeur kan de levensbeschouwelijke leerlingengroepen tijdens de levensbeschouwelijke les bezoeken om administratieve redenen, om algemeen pedagogische redenen, om na te gaan of de grondwettelijke rechten en vrijheden gevrijwaard worden of voor een bespreking met de leerlingen. De directeur – of een ander personeelslid dat aangesteld is als evaluator – kan de les ook bijwonen, gelet op zijn bevoegdheid als evaluator voor niet-vakinhoudelijke en niet-vaktechnische aspecten.

§3. In afwijking op paragraaf 1 dienen de leerplannen godsdienst, niet-confessionele zedenleer en cultuurbeschouwing niet door de Vlaamse Regering te worden goedgekeurd. Deze leerplannen worden publiek bekendgemaakt.

§4. Over het in overeenstemming zijn met de internationale en grondwettelijke beginselen inzake de rechten van de mens en van het kind in het bijzonder en het respecteren van de goedgekeurde eindtermen en ontwikkelingsdoelen, evenals

over de uitvoering van de leerplannen, wordt jaarlijks aan het Vlaams Parlement een stand van zaken gerapporteerd door:
1° de onderwijsinspectie bedoeld in het decreet van 1 december 1993 betreffende de inspectie en de begeleiding van de levensbeschouwelijke vakken: over de leerplannen godsdienst en niet-confessionele zedenleer met inbegrip van de interlevensbeschouwelijke competenties;
2° de onderwijsinspectie bedoeld in het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs: over de leerplannen cultuurbeschouwing.".

Hoofdstuk 3. Secundair onderwijs

Art. 5. In artikel 15, §1, van de Codex Secundair Onderwijs wordt het punt 8° vervangen door wat volgt:

"8° beantwoorden aan de op het structuuronderdeel toepasbare decretale en reglementaire bepalingen inzake erkende onderwijskwalificaties, eindtermen, ontwikkelingsdoelen, specifieke eindtermen, erkende beroepskwalificaties, curriculumdossiers, leerplannen of individuele handelingsplannen;".

Art. 6. In deel IV, titel 1, hoofdstuk 1, van dezelfde codex wordt afdeling 3, bestaande uit de artikelen 138 tot en met 147, vervangen door wat volgt:

"Afdeling 3. Doelen, curriculumdossiers en leerplannen

Onderafdeling 1. Algemene bepaling

Art. 138. De doelen, de curriculumdossiers en de leerplannen die tot stand komen in uitvoering van de bepalingen van deze afdeling treden progressief in werking, leerjaar na leerjaar te beginnen met het eerste leerjaar van de eerste graad.

Bij de ontwikkeling en de implementatie van de doelen, vermeld in het eerste lid en voor zover het eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, specifieke eindtermen en ontwikkelingsdoelen betreft, wordt rekening gehouden met de coherentie en continuïteit over het lager en het secundair onderwijs heen en, specifiek voor het secundair onderwijs, over de graden heen.

Onderafdeling 2. Doelen

Art. 139. §1. Eindtermen zijn minimumdoelen die het Vlaams Parlement noodzakelijk en bereikbaar acht voor een bepaalde leerlingenpopulatie. Met minimumdoelen wordt bedoeld: een minimum aan kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, bestemd voor die leerlingenpopulatie. Elke school heeft de maatschappelijke opdracht om de eindtermen met betrekking tot kennis, inzicht, vaardigheden en bepaalde attitudes bij de leerlingen te bereiken. De eindtermen moeten op populatieniveau worden bereikt. De eindtermen met betrekking tot bepaalde andere attitudes moeten bij de leerlingen worden nagestreefd.

Binnen voormelde eindtermen worden bepaalde eindtermen als basisgeletterdheid aangeduid. De eindtermen basisgeletterdheid moeten door elke individuele leerling worden bereikt op het einde van de eerste graad. Basisgeletterdheid zijn die eindtermen die ertoe strekken te kunnen participeren in de maatschappij. In uitzonderlijke gevallen kan de klassenraad gemotiveerd beslissen dat een individuele leerling een eindterm basisgeletterdheid niet moet bereiken.

De implementatie van de basisgeletterdheid zal worden gemonitord en op haar effectiviteit worden geëvalueerd door het Vlaams Parlement drie schooljaren na invoering ervan, waarna over de invoering in andere graden of onderwijsniveaus kan beslist worden.

§2. De eindtermen worden geformuleerd in functie van volgende sleutelcompetenties:
1. competenties op het vlak van lichamelijk, geestelijk en emotioneel bewustzijn en op vlak van lichamelijke, geestelijke en emotionele gezondheid;
2. competenties in het Nederlands;
3. competenties in andere talen;
4. digitale competentie en mediawijsheid;
5. sociaal-relationele competenties;
6. competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie;
7. burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven
8. competenties met betrekking tot historisch bewustzijn;
9. competenties met betrekking tot ruimtelijk bewustzijn;
10. competenties inzake duurzaamheid;
11. economische en financiële competenties;
12. juridische competenties;
13. leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatiedenken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken;
14. zelfbewustzijn en zelfexpressie, zelfsturing en wendbaarheid;
15. ontwikkeling van initiatief, ambitie, ondernemingszin en loopbaancompetenties;
16. cultureel bewustzijn en culturele expressie.

Deze eindtermen worden door het Vlaams Parlement niet vastgehaakt aan vakken. Het zijn de schoolbesturen die de verbinding maken tussen de eindtermen en de vakken of vakkenclusters. Daarbij moet het ook duidelijk zijn welke leraar er verantwoordelijk is voor de uitwerking en realisatie ervan.

§3. De eindtermen worden afzonderlijk bepaald voor:
1° het eerste en het tweede leerjaar van de eerste graad A-stroom samen;
2° het eerste en het tweede leerjaar van de eerste graad B-stroom samen;
3° het eerste en tweede leerjaar van de tweede graad samen, per finaliteit;
4° het eerste en tweede leerjaar van de derde graad samen, per finaliteit, rekening houdend met het in artikel 145 gestelde;
5° het derde leerjaar van de derde graad, in zover het een structuuronderdeel betreft dat volgt op structuuronderdelen met arbeidsmarktfinaliteit van het eerste en tweede leerjaar van de derde graad en dat leidt tot een diploma dat toegang verleent tot een bacheloropleiding.

De finaliteiten en onderwijsvormen in het gewoon secundair onderwijs zijn:
1° doorstroomfinaliteit bestaande uit domeinoverschrijdend algemeen secundair onderwijs (aso) en domeingebonden technisch en kunstsecundair onderwijs (tso en kso);
2° dubbele finaliteit bestaande uit tso en kso;
3° arbeidsmarktfinaliteit bestaande uit beroepssecundair onderwijs (bso).

§4. In afwachting van ontwikkelingsdoelen, eindtermen en specifieke eindtermen tot stand gekomen in uitvoering van de bepalingen van dit artikel blijven de bestaande ontwikkelingsdoelen, eindtermen en specifieke eindtermen van toepassing.

Art. 140. Uitbreidingsdoelen Nederlands zijn extra doelen bovenop de eindtermen met betrekking tot competenties in het Nederlands die door een bepaalde leerlingenpopulatie kunnen worden bereikt.

De uitbreidingsdoelen Nederlands worden afzonderlijk bepaald voor:
1° het eerste leerjaar A en het tweede leerjaar A samen;
2° het eerste leerjaar B en het tweede leerjaar B samen.

De uitbreidingsdoelen Nederlands voor het eerste leerjaar B en het tweede leerjaar B zijn de eindtermen met betrekking tot competenties in het Nederlands voor het eerste leerjaar A en het tweede leerjaar A.

Art. 141. Ontwikkelingsdoelen zijn minimumdoelen uitsluitend voor de leerlingenpopulatie van het onthaaljaar. Met minimumdoelen wordt bedoeld: een minimum aan kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, bestemd voor die leerlingenpopulatie. Elke school heeft de maatschappelijke opdracht om de ontwikkelingsdoelen met betrekking tot kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes na te streven.

Art. 142. De voor een structuuronderdeel toepasbare eindtermen of ontwikkelingsdoelen vormen de basisvorming binnen het lessenrooster. Voor het onderwijs in godsdienst, niet-confessionele zedenleer, cultuurbeschouwing en eigen cultuur en religie, dat in voorkomend geval tot de basisvorming behoort, zijn er geen eindtermen of ontwikkelingsdoelen.

Art. 143. §1. De ontwikkeling van eindtermen met inbegrip van eindtermen basisgeletterdheid, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen en specifieke eindtermen wordt gecoördineerd door de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering stelt daartoe een of meerdere ontwikkelcommissies samen die ten minste bestaan uit leerkrachten uit de betrokken graad en de aansluitende graden of onderwijsniveaus, de vertegenwoordigers van het Gemeenschapsonderwijs en de verenigingen van schoolbesturen van het gesubsidieerd onderwijs en vak- en andere experten uit het hoger onderwijs. De ontwikkelcommissie formuleert een beperkt aantal sober geformuleerde, duidelijke, competentiegerichte en evalueerbare eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen en specifieke eindtermen waar de aspecten kennis, vaardigheden, inzichten en, indien van toepassing, attitudes aan bod komen. Ze duidt ook het belang en de uitgangspunten ervan aan.

De ontwikkelde eindtermen uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen en specifieke eindtermen worden vervolgens door de Vlaamse Regering voorgelegd aan een valideringscommissie. De valideringscommissie valideert of stuurt de ontwikkelde eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen of specifieke eindtermen terug naar de ontwikkelcommissie met het oog op bijsturing, waarna ze finaal ter validering aan de valideringscommissie worden voorgelegd.

De valideringscommissie bestaat uit leden van de onderwijsinspectie en andere experten. De valideringscommissie bewaakt de coherentie, consistentie en evalueerbaarheid van de eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen en specifieke eindtermen.

De eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen en specifieke eindtermen worden door de Vlaamse Regering als een ontwerp van decreet ingediend bij het Vlaams Parlement. Het Vlaams Parlement kan het initiatief nemen de in het eerste lid voorziene procedure op te starten.

De eindtermen, de uitbreidingsdoelen Nederlands, de ontwikkelingsdoelen en de specifieke eindtermen worden periodiek gescreend op hun actualiteitswaarde en worden zo nodig bijgestuurd. De Vlaams Regering bepaalt de procedure voor deze screening en bijsturing.

§2. Het Vlaams Parlement keurt een beperkt aantal van sober geformuleerde, duidelijke, competentiegerichte en evalueerbare eindtermen, ontwikkelingsdoelen en specifieke eindtermen goed waar kennis telkens geëxpliciteerd wordt en vaardigheden, inzichten en indien van toepassing attitudes aan bod komen.

Art. 144. De specifieke eindtermen en de erkende beroepskwalificaties worden verworven door middel van het specifieke gedeelte van een opleiding of studierich-

ting. Het specifieke gedeelte van de opleiding of studierichting wordt gedefinieerd als het gedeelte dat niet behoort tot de basisvorming of tot het complementaire gedeelte.

Art. 145. Specifieke eindtermen zijn doelen met betrekking tot de vaardigheden, de specifieke kennis, inzichten en attitudes waarover een leerling van het voltijds secundair onderwijs beschikt om vervolgonderwijs aan te vatten.

Specifieke eindtermen worden vastgelegd voor het tweede leerjaar van de derde graad van:
1° domeinoverschrijdende doorstroomrichtingen (aso);
2° domeingebonden doorstroomrichtingen (kso/tso);
3° richtingen met dubbele finaliteit (tso/kso).

Ze worden ontwikkeld uit de kenmerkende onderdelen van een bepaald wetenschapsdomein.

Met betrekking tot de specifieke eindtermen worden de cesuurdoelen voor de tweede graad in samenspraak met de overheid via een protocolakkoord door de onderwijsverstrekkers vastgelegd.

Art. 146. §1. Wanneer een schoolbestuur oordeelt dat de eindtermen, de uitbreidingsdoelen Nederlands, de ontwikkelingsdoelen of specifieke eindtermen onvoldoende ruimte laten voor zijn eigen pedagogische en onderwijskundige opvattingen of ermee onverzoenbaar zijn, dient het bij de Vlaamse Regering een aanvraag tot gelijkwaardigheid in van vervangende eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen of specifieke eindtermen. De indiening gebeurt uiterlijk op 1 september van het schooljaar voorafgaand aan het schooljaar waarin de vervangende eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen of specifieke eindtermen zullen gelden.

Wanneer de aanvraag gebeurt ingevolge een wijziging van ontwikkelingsdoelen, uitbreidingsdoelen Nederlands, eindtermen of specifieke eindtermen door het Vlaams Parlement, geldt een gedoogperiode van één volledig schooljaar waarbinnen de aanvrager nog met de oude eindtermen of in voorkomend geval oude afwijkende eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen of specifieke eindtermen mag werken.

De aanvraag is slechts ontvankelijk indien precies wordt aangegeven waarom de eindtermen, de uitbreidingsdoelen Nederlands, de ontwikkelingsdoelen of de specifieke eindtermen voor zijn eigen pedagogische en onderwijskundige opvattingen onvoldoende ruimte laten of waarom ze ermee onverzoenbaar zijn. Het schoolbestuur stelt in dezelfde aanvraag vervangende eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen of specifieke eindtermen voor.

§2. In afwijking op het in paragraaf 1 gestelde, kan voor eindtermen die als basisgeletterdheid zijn aangeduid, geen gelijkwaardigheid worden aangevraagd.

§3. De Vlaamse Regering beoordeelt of de aanvraag ontvankelijk is en, zo ja, of de vervangende eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen of specifieke eindtermen in hun geheel gelijkwaardig zijn met die, goedgekeurd door het Vlaams Parlement, en derhalve toelaten gelijkwaardige studiebewijzen af te leveren. De Vlaamse Regering beslist uiterlijk op 31 december van het voorafgaande schooljaar over de aanvraag.

De gelijkwaardigheid wordt beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:
1° het respect voor de fundamentele rechten en vrijheden;
2° de vereiste inhoud, in functie van de sleutelcompetenties, zoals bepaald in artikel 139, §2, en 262, §2;
3° de formulering
a) gebeurt onder de vorm van eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen of specifieke eindtermen, naargelang van het geval;
b) laat toe om na te gaan in welke mate bij een leerlingenpopulatie of een leerling eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands of specifieke eindtermen worden bereikt of bij een leerlingenpopulatie ontwikkelingsdoelen worden nagestreefd.

Voor de beoordeling van de ontvankelijkheid en van de gelijkwaardigheid wordt het gemotiveerd advies ingewonnen van een commissie van deskundigen en de onderwijsinspectie en wordt telkens de aanvrager gehoord. De Vlaamse Regering bepaalt de verdere regels voor de samenstelling van de commissie van deskundigen en van de procedure.

§4. De vervangende eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands, ontwikkelingsdoelen of specifieke eindtermen die door de Vlaamse Regering ontvankelijk en gelijkwaardig zijn beoordeeld, worden binnen zes maanden ter goedkeuring ingediend bij het Vlaams Parlement.

Art. 147. Naast in voorkomend geval de eindtermen, de uitbreidingsdoelen Nederlands en de specifieke eindtermen, zijn de andere doelen:
1° van het tweede leerjaar A en het tweede leerjaar B: de doelen van een basisoptie;
2° van een structuuronderdeel van de tweede of derde graad, dubbele finaliteit: de doelen die leiden tot een of meer erkende beroepskwalificaties;
3° van een structuuronderdeel van de tweede of derde graad, arbeidsmarktfinaliteit: de doelen die leiden tot een of meer erkende beroepskwalificaties;
4° van elk structuuronderdeel van de eerste, tweede of derde graad: de eventuele differentiële doelen van het desbetreffend structuuronderdeel die een uitbreiding of verdieping van al voorkomende doelen inhouden.

De hogervermelde doelen worden gezamenlijk ontwikkeld door het Gemeenschapsonderwijs en de verenigingen van schoolbesturen van het gesubsidieerd onderwijs. De doelen die leiden tot één of meer erkende beroepskwalificaties kunnen enkel mits voorafgaand akkoord van de betrokken sectoren, inhoudelijk van erkende beroepskwalificaties afwijken.

Onderafdeling 3. Curriculumdossiers

Art. 147/1. §1. Een curriculumdossier beschrijft op samenhangende wijze en vanuit onderwijskundig perspectief het geheel van de vorming van een structuuronderdeel en brengt alle doelen als vermeld in onderafdeling 2, die van toepassing zijn op dat structuuronderdeel samen. In voorkomend geval worden de eindtermen, uitbreidingsdoelen Nederlands en specifieke eindtermen letterlijk opgenomen.

In afwijking op het in het eerste lid gestelde wordt het onderwijs in godsdienst, niet-confessionele zedenleer, cultuurbeschouwing en eigen cultuur en religie niet opgenomen in het curriculumdossier.

§2. Een curriculumdossier wordt afzonderlijk gemaakt voor:
1° het eerste leerjaar A en het tweede leerjaar A van de eerste graad samen;
2° het eerste leerjaar B en het tweede leerjaar B van de eerste graad samen;
3° het eerste en het tweede leerjaar van de tweede graad samen, per structuuronderdeel;

4° het eerste en het tweede leerjaar van de derde graad samen, per structuuronderdeel;
5° het derde leerjaar van de derde graad, per structuuronderdeel.

Voor het onthaaljaar wordt geen curriculumdossier gemaakt.

§3. Voor de kwaliteitscontrole in functie van de erkenning en de doorlichting, zoals bedoeld in artikel 32, 1° en 2°, van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs, van scholen voor het secundair onderwijs richt de onderwijsinspectie zich op, naargelang van het geval:
1° het bereiken van de doelen van het curriculumdossier van het structuuronderdeel in kwestie;
2° het nastreven van de ontwikkelingsdoelen van het onthaaljaar.

Art. 147/2. Het Gemeenschapsonderwijs en de verenigingen van schoolbesturen van het gesubsidieerd onderwijs stellen gezamenlijk een curriculumdossier samen en dienen dit in ter goedkeuring door de Vlaamse Regering.

De Vlaamse Regering bepaalt:
1° de nadere procedure voor indiening en goedkeuring van een curriculumdossier;
2° de inhoudelijke, organisatorische en vormelijke elementen die een curriculumdossier moet omvatten;
3° de procedure indien door het Gemeenschapsonderwijs en de verenigingen van schoolbesturen van het gesubsidieerd onderwijs geen curriculumdossier ingediend wordt binnen de gestelde termijn.

Onderafdeling 4. Leerplannen

Art. 147/3. §1. In aansluiting op de curriculumdossiers die door de Vlaamse Regering zijn goedgekeurd, worden door het schoolbestuur in omvang beperkte leerplannen ontwikkeld die voldoende ruimte laten voor de inbreng van scholen, leraren, lerarenteams of leerlingen.

In de leerplannen zijn in elk geval alle betrokken, door het Vlaams Parlement goedgekeurde eindtermen letterlijk opgenomen, waarbij transparant het onderscheid gemaakt wordt welke doelen de eindtermen realiseren en met welke doelen de ontwikkelingsdoelen worden nagestreefd. De leerplannen zijn voor de onderwijsinspectie een aanvullend instrument om het kwaliteitsbeleid van een school te kaderen.

Leerplannen worden door de onderwijsverstrekkers ingediend bij de onderwijsinspectie. Met het oog op het waarborgen van het studiepeil keurt de Vlaamse Regering volgens de vooraf door haar bepaalde criteria en op advies van de onderwijsinspectie, de leerplannen goed.

§2. In afwijking op paragraaf 1, vormen curriculumdossiers niet de basis voor het opstellen van de leerplannen godsdienst, niet-confessionele zedenleer, cultuurbeschouwing en eigen cultuur en religie en dienen deze leerplannen niet door de Vlaamse Regering te worden goedgekeurd. Deze leerplannen worden publiek bekendgemaakt.

§3. Alle leerplannen, met inbegrip van de leerplannen godsdienst, niet-confessionele zedenleer, cultuurbeschouwing of eigen cultuur en religie zijn in overeenstemming met de internationale en grondwettelijke beginselen inzake de rechten van de mens en van het kind in het bijzonder en respecteren de goedgekeurde eindtermen en ontwikkelingsdoelen. De leerplannen godsdienst, niet-confessionele zedenleer, cultuurbeschouwing en eigen cultuur en religie respecteren tevens de interlevensbeschouwelijke competenties.

De directeur kan de levensbeschouwelijke leerlingengroepen tijdens de levensbeschouwelijke les bezoeken om administratieve redenen, om algemeen pedagogische redenen, om na te gaan of de grondwettelijke rechten en vrijheden gevrijwaard worden of voor een bespreking met de leerlingen. De directeur – of een ander personeelslid dat aangesteld is als evaluator – kan de les ook bijwonen, gelet op zijn bevoegdheid als evaluator voor niet-vakinhoudelijke en niet-vaktechnische aspecten.

§4. Over het in overeenstemming zijn met de internationale en grondwettelijke beginselen inzake de rechten van de mens en van het kind in het bijzonder en het respecteren van de goedgekeurde eindtermen en ontwikkelingsdoelen, evenals over de uitvoering van de leerplannen, wordt jaarlijks aan het Vlaams Parlement een stand van zaken gerapporteerd door:
1° de onderwijsinspectie bedoeld in het decreet van 1 december 1993 betreffende de inspectie en de begeleiding van de levensbeschouwelijke vakken: over de leerplannen godsdienst en niet-confessionele zedenleer; met inbegrip van de interlevensbeschouwelijke competenties;
2° de onderwijsinspectie bedoeld in het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs: over de leerplannen cultuurbeschouwing en eigen cultuur en religie.

Art. 147/4. Met inachtname van alle ontwikkelingsdoelen wordt in het onthaaljaar per leerling op basis van zijn onderwijsbehoeften een individueel leertraject uitgewerkt waarin het aspiratieniveau voor deze leerling doorheen het jaar wordt bijgesteld. Dit traject bevat onder meer de beginsituatie, de taaldoelen als leidraad en het advies van de klassenraad voor wat betreft de overstap naar vervolgonderwijs of arbeidsmarkt.".

Art. 7. In deel V, titel 2, hoofdstuk 1, van dezelfde codex wordt afdeling 2, bestaande uit de artikelen 261 tot en met 267, vervangen door wat volgt:

"Afdeling 2. Doelen en individuele handelingsplannen

Onderafdeling 1. Doelen van opleidingsvormen 1, 2 en 3

Art. 261. De ontwikkelingsdoelen van opleidingsvorm 3 die tot stand komen in uitvoering van de bepalingen van deze afdeling treden progressief in werking.

Art. 262. §1. Ontwikkelingsdoelen voor het buitengewoon secundair onderwijs zijn doelen op het vlak van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes die wenselijk zijn voor een bepaalde leerlingenpopulatie. Elke school heeft de maatschappelijke opdracht om de ontwikkelingsdoelen met betrekking tot kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes bij de leerlingen na te streven in zoverre deze zijn opgenomen in het handelingsplan, zoals bepaald in artikel 267. Daarnaast kan de school nog extra doelen met de leerlingen nastreven.

Voor de kwaliteitscontrole in functie van de erkenning en de doorlichting, zoals bedoeld in artikel 32, 1° en 2°, van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs, van de scholen voor het buitengewoon secundair onderwijs, baseert de onderwijsinspectie zich op het nastreven van de ontwikkelingsdoelen via de handelingsplanning.

§2. De ontwikkelingsdoelen van opleidingsvorm 3 worden geformuleerd in functie van volgende sleutelcompetenties:
1. competenties op het vlak van lichamelijk, geestelijk en emotioneel bewustzijn en op vlak van lichamelijke, geestelijke en emotionele gezondheid;
2. competenties in het Nederlands;
3. competenties in andere talen;

4. digitale competentie en mediawijsheid;
5. sociaal-relationele competenties;
6. competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie;
7. burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven;
8. competenties met betrekking tot historisch bewustzijn;
9. competenties met betrekking tot ruimtelijk bewustzijn;
10. competenties inzake duurzaamheid;
11. economische en financiële competenties;
12. juridische competenties;
13. leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatiedenken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken;
14. zelfbewustzijn en zelfexpressie, zelfsturing en wendbaarheid;
15. ontwikkeling van initiatief, ambitie, ondernemingszin en loopbaancompetenties;
16. cultureel bewustzijn en culturele expressie.

§3. De ontwikkelingsdoelen worden afzonderlijk bepaald voor:
1° opleidingsvorm 1 en 2;
2° opleidingsvorm 3.

§4. In het geval een opleiding van opleidingsvorm 3 voor één of meer leerlingen tot een onderwijskwalificatie niveau 2 leidt, dienen de ontwikkelingsdoelen overeen te komen met de eindtermen voor de tweede graad, arbeidsmarktfinaliteit, en dient dit door de klassenraad gestaafd te worden in het leerlingendossier vooraleer de klassenraad de desbetreffende onderwijskwalificatie kan toekennen.

§5. Het Vlaams Parlement keurt een beperkt aantal van sober geformuleerde, duidelijke, competentiegerichte en evalueerbare ontwikkelingsdoelen goed waar kennis telkens geëxpliciteerd wordt en vaardigheden, inzichten en indien van toepassing attitudes aan bod komen.

§6. In afwachting van ontwikkelingsdoelen tot stand gekomen in uitvoering van de bepalingen van dit artikel blijven de bestaande ontwikkelingsdoelen van toepassing.

Art. 263. Voor het onderwijs in godsdienst, niet-confessionele zedenleer, cultuurbeschouwing en eigen cultuur en religie zijn er geen ontwikkelingsdoelen.

Art. 264. De ontwikkeling van ontwikkelingsdoelen wordt gecoördineerd door de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering stelt daartoe een of meerdere ontwikkelcommissies samen die ten minste bestaan uit leerkrachten, de vertegenwoordigers van het Gemeenschapsonderwijs en de verenigingen van schoolbesturen van het gesubsidieerd onderwijs, vak- en andere experten uit het hoger onderwijs. De ontwikkelcommissie formuleert een beperkt aantal aan sober geformuleerde duidelijke, competentiegerichte en evalueerbare ontwikkelingsdoelen waar de aspecten kennis, vaardigheden, inzichten en indien van toepassing, attitudes aan bod komen. Ze duidt tevens het belang en de uitgangspunten ervan aan.

De ontwikkelde ontwikkelingsdoelen worden door de Vlaamse Regering voorgelegd aan een valideringscommissie. De valideringscommissie valideert of stuurt de ontwikkelde ontwikkelingsdoelen terug naar de ontwikkelcommissie met het oog op bijsturing, waarna ze finaal ter validering aan de valideringscommissie worden voorgelegd. De valideringscommissie bestaat uit leden van de onderwijsinspectie en andere experten. De valideringscommissie bewaakt de coherentie, consistentie, en evalueerbaarheid van de ontwikkelingsdoelen.

De ontwikkelingsdoelen worden door de Vlaamse Regering als ontwerp van decreet ingediend bij het Vlaams Parlement. Het Vlaams Parlement kan het initiatief nemen de in het eerste lid voorziene procedure op te starten.

De ontwikkelingsdoelen worden periodiek gescreend op hun actualiteitswaarde en worden zo nodig bijgestuurd. De Vlaams Regering bepaalt de procedure voor deze screening en bijsturing.

Art. 265. De bepalingen van artikel 146 met betrekking tot een aanvraag tot afwijking op de doelen in het gewoon onderwijs, zijn eveneens van toepassing op ontwikkelingsdoelen in het buitengewoon secundair onderwijs.

Onderafdeling 2. Doelen van opleidingsvorm 4

Art. 266. Voor opleidingsvorm 4 van het buitengewoon secundair onderwijs zijn de bepalingen van artikel 138 tot en met 147/3 van toepassing, met uitzondering van de bepalingen die betrekking hebben op het onthaaljaar.

Onderafdeling 3. Individuele handelingsplannen in alle opleidingsvormen

Art. 267. Voor één of meer leerlingen samen wordt op basis van hun opvoedings- en onderwijsbehoeften een in omvang beperkt handelingsplan opgemaakt. Dit plan bevat voor een bepaalde periode de pedagogisch-didactische planning.

In de opleidingsvormen 1, 2 en 3 bevat het handelingsplan ook de doelen die de klassenraad voor die leerlingen wil nastreven, uitgaande van de doelen van de betrokken opleidingsvorm of structuuronderdeel. Andere doelen van het gewoon of buitengewoon basis- of secundair onderwijs kunnen eveneens worden opgenomen. De klassenraad kiest de doelen die het handelingsplan bevat in samenspraak met het centrum voor leerlingenbegeleiding en, zo mogelijk, in samenspraak met de ouders, de leerlingen en eventueel andere betrokkenen.

Het handelingsplan geeft in voorkomend geval weer hoe het multidisciplinair teamwerk wordt gepland en hoe de sociale, psychologische, orthopedagogische, medische en paramedische hulpverlening in het opvoedings- en onderwijsaanbod wordt geïntegreerd.”.

Art. 8. In artikel 47decies, §3, van het decreet van 27 maart 1991 betreffende de rechtspositie van sommige personeelsleden van het gesubsidieerd onderwijs en de gesubsidieerde centra voor leerlingenbegeleiding, ingevoegd bij het decreet van 13 juli 2007 en gewijzigd bij het decreet van 25 april 2014, wordt tussen de eerste en de tweede zin een zin ingevoegd, die luidt als volgt: “Daartoe kan de eerste evaluator de les bijwonen.”.

Art. 9. In artikel 73decies, §3, van het decreet van 27 maart 1991 betreffende de rechtspositie van bepaalde personeelsleden van het Gemeenschapsonderwijs, ingevoegd bij het decreet van 13 juli 2007 en gewijzigd bij het decreet van 25 april 2014, wordt tussen de eerste en de tweede zin een zin ingevoegd, die luidt als volgt: “Daartoe kan de eerste evaluator de les bijwonen.”.